

Sala V.T.

Gab. 20

Est. 8

Tab.

N.º 17

FIDES, RELI

GIO, MORES QVE AETHIOPVM SVB

Imperio Preciosi Ioannis (quem vulgo Presbyterum Ioannem vocant) de gentium, vna cū enarratione confederationis ac amicitie inter ipsos Aethiopum Imperatores, & Reges Lusitanie initae,

DAMIANO a Goes

Equite Lusitano

autore ac in

terprete.

Aliquot item Epistolae ipsi operi insertae, ac lectu dignissimae Helenae auiae Davidis Preciosi Ioannis, ac ipsius etiam Davidis, ad Pontificem Romanum, & Emanuelem, ac Ioannem Lusitanie Reges, eodem **DAMIANO a Goes**, ac Paulo Iouio interpretibus.

Deploratio Lappianae gentis, ipso etiam

DAMIANO a Goes autore.

LOVANI

Ex officina Rugeri Resci,

M. D. XL.

Meis. Sep.

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

IN FIDELITATE

DAMIANVS

A GOES EQVES LVSI

tantus, Paulo Pontifici Ro-

mano Tertio

S.P.D.

NVLLA est res, in qua vberius niti debeamus, q̄ vt totus terrae orbis (si id aliter fieri non poterit) labore, sumptu, martyrio, ac omnium nostrum cruciatibus, ad Christi fidem alliciat, allectusq; vt sub vnum ordinem, & viuendi ritum redigatur. Cuius rei cura, tibi Paule Pontifex Maxime, qui vt primus Episcopus, & Christi vicari⁹, eius vniuersali Ecclesiae praesides, caeteris nobis omnibus, magis debetur. Quamobrem tuum est officium (quod etiam iam cum magna spe omnium incepisti) calamitatibus, quibus quotidie opprimitur, mceri, & opera, & studio tuo efficere, vt vni soli Christo totus mundus pareat, ac credat. cum vero crederit, vt tibi, monitūq; tuis veluti Petri successori, in omnibus, quae ad salutem animarum spectant, obediat. Quod cum euerit, dicemus te autore, prophetiam vnus pastoris, & ouilis adimpleram esse. Cuius rei palmam si obtinueris, quis profecto Pontificum, te vel honore, vel felicitate, vel merito antebis: vel cui triplicem tiam maso ri iure concedemus q̄ tibi: quam vt consequaris, tē

A ii pora

pora, licet alioquin infelicia, magnas tibi occasio-
 nes nunc præstant, infelicia, inquam, ob eas cala-
 mitates, quas in Europa medendas habes. A nemi-
 ne enim acrius impetitur, q̄ a vicino hoste. Nunc
 vero vt has molestissimas curas, quæ tibi (vt scō)
 perpetuo cordi sunt, omittamus, ad alias mitiores
 veniamus, quæ cum magna spe coniunctæ sunt, vt
 alter & nouus quodammodo orbis, cum Christi fi-
 de, tuæ sanctitatis maiestatem, et imperium agno-
 scat. Quapropter si hæc negotia ita tractaueris, vt
 te quali gubernatore ecclesiæ, tum Europæ, tum Aethi-
 opica, vitatis periculis, et naufragijs, in portum
 salutis veniat, de te canemus illud propheticū Sa-
 pientię canticum, Penetrabo omnes inferiores par-
 tes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illumi-
 nabo omnes sperantes in domino. videte, quoni-
 am non solum mihi laboraui, sed omnibus exquiren-
 tibus veritatem. Adest nunc demum tempus, in quo
 hanc prophetiam, per te adimpletum in cōsidiam⁹.
 adsunt hic Aethiopes gens magna & Christi auis-
 sissima, cuius sanctissimus Imperator amicitiam
 Europæorum Christianorum cupiens ad te, & ad
 inuicissimos Reges Lusitanie, legatos misit, per
 quos, vt ex eius epistolis apparet. non tantum sibi
 Christianam amicitiam, & charitatem cupit a prin-
 cipibus Europæ impetiri, verum etiam eosdem

quos

(quos assidue in acerbissimis discordijs nouit ver-
 sari) ad Christianam concordiam piensissime ad-
 hortatur. Res sane ob quam omnes, pudore afflicti
 debemus. Surrexit iam Regina Saba, et vocat nos
 in iudiciū, errata nostra reprehendens. Adimplent
 Christi prophetiæ, & quos ipse elegit, paulatim ab
 ipso consortio dilabuntur, cuiusq; præcepta, & pro-
 missa deuoluuntur ad eos, qui Ethnici & a Christo
 alieni reputabantur. Is enim Aethiopum Impera-
 tor, cum omnib⁹ suis regnis, vt ex nostra narra-
 tione apparebit, sub tua disciplina viuere cupit, nec
 quicquam magis optat. Nec etiam ignorat ex Apo-
 stolorum doctrina, quā in octo libris digestam ha-
 bet, Episcopo Romano, omnium Episcoporum to-
 tius orbis principatum debere, cui plane, sancteq;
 parere vult, ab eoq; in Christi Ecclesiæ institutis,
 bene & sancte instrui. ad quod viros doctos sibi
 dari orat, atq; exorare auide affectat. nec eo conten-
 tus, vt suarum etiam postulationū in posterū exte-
 memoria, petat, vt huius rei fides maneat in Pon-
 tificum annalibus, vt sic ab historia Ecclesiastica,
 eius epistolæ, ac piissima optata illuminentur, &
 posteritas intelligat, quo tempore, sub quoq; Pon-
 tifice hæc gesta fuere. Viros autem doctos, sacra-
 rumq; literarum disciplina, & aliarum artium be-
 ne instructos, non dubito, quin tua sanctitas iam ad

cum

cum transfuserit, aut omnino sit missura. Quorū doctrina & industria, simul cū sermone, & labore nōnullorum, quos iā serenissimi Reges Lusitanæ Emanuel, et Ioannes eius filius miserunt, facies vt omnes Christiani in Aethiopia, & India degen-
tes, sensim legibus Romanorū Episcoporū (quos Christi vicarios non reformidant fateri) parent. Quibus tandem tua opera nobiscum per verā religionem cōiunctis, ac in vno ovili simul, & sub vno pastore Christo congregatis, intelligemus sup nos omnes domini misericordiam confirmatā, & eius regnum omnium seculorum, et dominationē eius omnium generationum esse, & tunc omnis caro benedicet nomini sancto eius in secula. Et ne prolixior sit exhortatio mea q̄ oportet, præsertim ad eum, cuius vitæ ac doctrinæ omnes emuli sum⁹, & esse debemus, ad exordium enarrationis me conferam, quam aliquantulo altius repetam, vt sic clarius ostendam, quibus principijs hæc sanctissima Pcciosi Ioannis, & Regum Lusitanæ amicitia, & foedera inita sint, speris me, dum quæ vera, & legitima sunt, enarro, animos legētium incendere posse, & ad huiusmodi munera allicere, quo Christi fides vberius, in omnibus terræ angulis propagetur, prædicetur, colaturq̄.

ANNO

ANNO ab ortu Seruatoris humani generis Christi M. cccc. xxxiii. vita functo Ioine Lusitanæ Rege eius nois primo, cognomento bonæ memoriæ, q̄ Lusitanā a Castellanos in cursioni- bus, oppugnationibusq̄, quibus eī ferme totā populauerant, liberauit, inter alios, quos reliquit filios, Henricus ceteris omnibus, in disciplinis, præcipue Mathematicis doctior fuit, qui propter sola aliorum studia cœlebs vixit, ac vt cursus stellarū accuratius meditaretur, vitam in sacro promontorio, quod caput sancti Vincentii dicitur, egit, quē locum propterea, quod in eo cœlum raro turbidū efficitur, elegit, ne nubibus interpositis instrumentis, quibus ad rationem eius muneris utebatur, cōsyderatio cœlestium cursuum impediretur. Is autē Henricus, vt fructus studiorum suorum caperetur, id quod iam ex multis vigilijs compertum habebat, nempe Atlanticum Oceanum, in Indicum, rursus Indicum in Atlanticum proficere, nauib⁹ proprijs suis, ac sumptibus constituit inuestigare, quibus iterum atq̄ iterum missis, bonā partem litoris Atlantici penetrauit, in quo oppida, & ciuitates, insulæq̄ permultæ repertæ sunt. Quibus in locis omnibus Christi fides eius opera innotuit, in-
ibiq̄ templa quoq̄ erecta sunt, præsertim in insu-
lis

lis olim desertis. quarum prima insula Lignorum, quæ vulgo Madeira vocatur, nunc celeberrima, & frugifera est. Tandem, vt sunt res mortalium instabiles, anno salutis nostræ. M. cccc. lx. die xxiiii. Octob. morte interceptus, has navigationes, quoniam iam exerts matrimonij erat, ad coronam regni, tamquam fundum hereditarium transmisit, quæ per manus tradita, ad tempus Ioannis secundi eius nominis, sine aliqua externorum regum, ac principum amulatione, aut inuidia deriuatæ sunt. Quo Rege viuentis, Columbus Genuensis, vir nauticæ artis peritus, ab ipso Rege, cui occidentalium Indiarum navigationes ostendere pollicebatur, repulsus, ac inauditus, dimissusque auxilio, auspicioque Ferdinandi, & Elizabeth Regum Castellæ, illud iter feliciter tentauit, ac prouincias illas amplissimas, & magni emolumenti primus repperit, & quæ nauibus adiri poterant, demonstrauit. Is autem Ioannes cum diu animo voluisset res Orientalium Indiarum, de quarum vbertate scriptis antiquiorum, multa, & varia prodita erant, inter alios immensos labores, & sumptus, quibus non pepercit, viros aliquot lingua Arabica edoctos, ad illas prouincias, præsertim ad Preciosum Ioannem mittere decreuit. Quorum duo fuerunt, Alfonso a Paua, natus ex Albo Castro. Alter vero Ioannes Petrus a Couilhã, vter

q

q Lu

que Lusitanus. In Schalabitano, septimo die Maii, anno a Seruatoris CHRISTI ortu millesimo, quadringentesimo, octogesimo sexto, iter suum facere auspiciati sunt, & mercatores se semper simulant, primum Barchinona, inde Neapoli, postea Rhodo, demum Alexandria iter facientes, Cayrum perueniunt, ibi mercatorum sodalitiū nacti, versus Thor iter ceperunt. In quo loco nauis cōscensa, ad quandam urbem, nomine Cuaquen, in litere Aethiopico sitam appulerunt. Postea Adenem nauigat, inde Alfonso iterum in Aethiopia ad Preciosum Ioannem, Ioannes vero Petrus in Indiam proficisci inter se constituunt. Ioannes autem Callectio, Goa, ac toto Malabarorum litore peruestigato, Zofalam nauigauit. Inde rursus Adenem, hinc recta Cayrum profectus est, vt sodali suo inuento, in Lusitaniam ad Regem redirent (statuerant enim cum Adenem discessissent, certo quodam tempore, ad eundem Cayri locum cōuenire) quo cum reuenterentur, a duobus Iudeis Lusitanis, quorum alter Rabbi Abraham vocabatur, Beienfis, alter Ioseph Lamecenfis, literas Regis Ioannis accepit, ab eisque intellexit, collegam suum Alfonso inibi vitam morte commutasse. Idem literis præceptum erat, ne in patriam redirent, nisi Cromuzia perlustrata, ac Precioso Ioan-

B i 116

ne salutato, de cuius statu Rex avidissime cupiebat certior fieri. Qua de causa Ioñes Petrus ignorans quæ Alfonso eius collega, dum viueret, gesserat, iterum Adenem Rabbi Abraham socio repetit. Iosephum vero cum literis, quibus itinera sua, atque significabat, ad Regem remittit. ùde quadã nauì consecra, in Oromuziam nauigauit. In quo loco Abraham Iudæo relicto, cui literas quoque ad Regem tradidit, Mechem versus nauigare constituit, quam cum iam in oculis haberet, cupido cum incesit montis Synai videndi. inde discessum est Thor. Rursus nauigatione vsus, faucibus maris Erythrei transmissis Zailam peruenit. reliqua deinde itinera vsque ad aulam Preciosi Ioannis pedibus emensus est, qui tunc temporis Alexander vocabatur. cui humanissime acceptus, literas, quas habebat a Ioñe rege, tradidit, eique topographiã, quam vulgo mapam vocat, quo nostras nauigationes perspiceret, in manus dedit. Is autem Alexander cum statuisset cum remittere, ne id faceret morte præuentus est. Quo mortuo frater in eius locum successit, cognomento Nau, sed ab eo nunquam idem Ioannes Petrus potuit facultatem in patriam redeundi impetrare, eoque extincto, idem illi a filio Dauide regni hærede, denegatum fuit. Donatus igitur amplissimis muncribus, que illi ad patriam delibere

riũ leniendũ concessa fuere, (quãdo exire protinçẽ non licebat) vxorem nobilem duxit, ex qua quã plurimos filios suscipit. Hunc nostri oratores, in ipsa aula Preciosi Ioannis inuenerũt, & allocuti sunt. A qua discedentes, anno millesimo, quingentesimo, vigesimo sexto salutis nostræ, cum libenter in patriam rediissent, atque ipse quoque eo redeundi, percupidus erat. sed id a Dauide obtinere nunquã valuerunt, respondẽte ad ipsorum preces, se illum virum, vna cum regnis suis, a patre Nau accepisse, eumque pari cura, & amore cum ipsis regnis seruare velle, nec debere illum tradere Aethiopiæ vitæ, apud quos tum a patre, tum ex sua liberalitate amplas diuitias, & ditiones accepisset. Is vt nostri asserunt, omnium hominum ferme linguas callet, quæ de causa, et precipue ob eius prudentiam, quæ eximia erat, tam auide ab Aethiopiæ Imperatoribus retentus fuit. vnde res Lusitanicas eorumque nauigationes exactissime cognouerunt. quibus sæpius recensendis, vt doctus et eloquens erat, Aethiopum nationem nobis conciliauit: Postmodum Ioanne secundo Rege mortuo, in eiusque locum Emanuele felicissimo succedente, classe, cui præerat Vascus a Gama, anno millesimo, quadringentesimo nonagesimo septimo, Vlysiippo solute, caeteraque Bonæ spei primo superato, ad Indiam Ori-

entalem nostri tandem pertinere. In qua varia bel-
la gerentes, multas provincias ac ciuitates, sub no-
strum imperium redelegerunt. Quae cum in Aethio-
pia, tum per finitimos, tum per aliquot Lusitanos,
qui ad aulam Preciosi Ioannis tunc temporis ex
India venerant, renunciata essent, Helena Dauidis
auiā, quae ob tenellam ipsius Dauidis aetatem, ad
ministracionem regnorū habebat, quēdam Mat-
thaeum Armenium, virum multarum rerum, atq;
linguarum peritum, in Lusitaniam ad Emanue-
lem Regem misit, & quo maior autoritas, & fides
legationi esset, quendam nobilem iuuenem Abe-
synum misit, quos ego sepius in aula nostra conue-
ni, & familiariter allocutus sum. Is enim Matthae-
us varijs itineribus, Goam ad Alfonso Albu-
querque Proregē puenit, a quo humanissime accept⁹
ac liberaliter dimissus, nostris nauibus, anno mil-
lesimo quingentesimo decimotertio, Vlyssipponē
appulit. Is corā Emanuele, legatione sua exposita,
crucem cōcinnatā ex eo ligno, in quo Christus pe-
pendit, Regi dedit, quā crucē frequentissime uidi,
& ueneratus sum, dū frater meus Fructus a Goes,
Regi cubicularius, cā in sua custodia haberet. Lite-
rę autem sui principis, quas secum ad Emanuelem
Regem tulerat, sic loquebantur.

Epistola

Epistola Helene auiā Dauidis Precio-
si Ioannis Aethiopum Imperatoris, ad
Emanuelem Lusitanorum etc. Regem,
scripta anno. M.D. IX.

IN nomine Dei patris, & filij, & Spiritus sancti,
vnius solus in tribus personis dei, salus, gratia,
& benedictio domini nostri, & redemptoris Iesu
Christi, filij Mariae virginis, nati in domo Bethle-
hemica, sit super dilectum fratrem nostrum Chri-
stianissimum Regem Emanuelem, dominatorem
maris, victorem ferorum incredulorūq; Mauro-
rū. Dominus deus te bene fortunet, tibi victori-
am de inimicis tuis donet, tuaq; regna & ditiones,
per deuotas preces nuntiorum redemptoris Chri-
sti, nempe quatuor Euangelistarum, sancti Ioan-
nis, Lucae, Marci, & Matthaei, longe lateq; dila-
tet, et extendat, quorum sanctitates & orationes te
seruent. Certiorem te facimus perquam dilectē
frater, ad nos vsq; appulisse ex magna illa vestra et
eximia aula duos nuncios, quorum quidem alteri
nomen erat Ioannes, qui se presbyterū aiebat, alte-
ri vero Ioānes Gomez, petijseq; a nobis commea-
tum & milites. Quare nos mittimus nostrum O-
ratorem Matthaeū, fratrem nostri seruitij, cum ve-
nia patriarchae Marci, q; nobis dat benedictionē,
mittens

mittens presbyteros Hierosolymam, qui est pater noster, ac omnium nostrarum ditionum, columna fidei Christi, & sanctę trinitatis. Is de nostro mīdato misit ad magnum uestrū ducem eorū, qui p fide nostri Seruatoris Iesu Christi militant in India, ad illi significandū, nos esse promptos ad mittendum tum commeatum, tū milites, si necesse fuerit. Proinde fama accepim⁹ principem Cayri cogere magnam classem aduersus uestras copias, nimirum ut sese vindicet de iniurijs damnisque, per militię tuę (quam in India habes) duces, sibi (vt ve re nobis constat) saepe illatis, quod deus sua sancta bonitate indies magis magisque fortunare dignetur, vt cuncti tandem increduli, penitus sub iugū mitantur.

Nos itaque aduersus illorum insultus missuri sumus militum copias, quę maneat ad fretum Medę, scilicet BEB ALMANDEB, aut certe, si id tibi commodius videbitur, ad portum Iudę, aut Thor, vt tandē auferas perdasque huiusmodi Mauros, et incredulos a facie terrę, ita vt dona, & oblationes quę afferuntur ad sanctum sepulchrum, deinceps non vorentur a cambus.

Adest iam tempus illud promissum, quod, vt aiunt, Christus & mater eius Maria prædixere, quod scilicet in postremis temporibus orturus es-

set

set e regionibus Francis Rex quispiam, qui aboliturus esset vniuersum Barbarorum, & Maurorum genus, & hoc ipsum quidem nunc tempus est quod CHRISTVS benedictę suę matri futurum promissit.

Porro quicquid Orator noster Matthęus, vobis dicturus est, id velut a nostra ipsorum persona profectum accipite, eiq; fidem adhibete. Est si quidem vnus inter nostrę aulę præcipuos, atq; ob id illum ad vos mittere volumus. Commisimus autem hæc uestris nuntijs, quos huc legastis, sed cepit nos metus, ne nostra negotia, non ex nostra sententia vobis nota forent.

Mittimus ad vos per hunc nostrum Oratorem Matthęum, crucem vnam, factam haud dubie ex frusto ligni, in quo Seruator noster Iesus Christus crucifixus fuit Hierosolymis. Id autem sacrosancti ligni frustum, ex Hierosolymis ad nos allatū est. Porro ex eodem duas fecimus cruces. earum altera quidem apud nos manet, alteram vero dedimus isti nostro Oratori, ad vos perferendam. Lignum nigri coloris est, pendetq; ab exiguo argenteo annulo.

Cæterum si vobis usum fuerit, aut uestras filias matrimonio iungere nostris filijs, aut nostros filios dare uestris filiabus, id & nobis in primis pergra-

Franciscus. i. Christi
filii Europę,
Indi enim et Ma
bometari fere om
nes Christianos
Europę generali
nomine Francus
accant.

Fuit olim prin
ceps Cayri Saba
nos, qui ciuitate
mone occupat me
groa Turca.

Inda et Thor
fuit ciuitates nu
ricime ad fretum
Arabici, pro La
sitoni quocumq;
in Barbarus ex
cessum facient.

pergratū erit, & vtrifq; vtile, & fraternū inter nos inſitum fœderis, quod quidem nuptiarum cōnubiū, cum in præſentiarum, tum etiam in futurum, tecum inire percipiūmus. Reliquum eſt vt & ſalus, & gratia noſtræ redemptoris Ieſu Chriſti, ſanctiq; noſtræ Domine Marię virginis, ſe extendat tum ſuper vos, tū ſuper filios, filias, vniuerſamq; veſtram domum, Amen.

Ad hæc autem vos certiores facimus, ſi bella, exercitiūq; coniungere velimus, ſatis virium nobis futurum eſſe ad diuino accedēte auxilio) a bolendū vniuerſos noſtrę ſanctę fidei inimicos. Verum noſtra regna, & diſtōes ſic ſunt in mediterraneis ſita, vt nuſq; in maria poſſimus erumpere. Quare nihil nobis eſt potentia in mari, in quo deo laus vos omnium eſtis potentiffimi. Ieſus Chriſtus ſit vobis auxilio, res enim, quæ in India per vos geſtæ ſunt, ſunt proſectio magis miraculoſę, q̄ humanę. Quod ſi mille velis armare naues, nos et committam dabimus, & cuncta, quę ad eam claſſem opus erunt, abunde ſuppeditabimus.

Hanc epiſtolā cum aliquibus fidei, religionis, morū, ſtatufq; A Ethioptum articulis, quos Matthęus coram Rege Emanuele, & eius concilio explicat, hortatu Ioannis Magni Gothi Archiepiſcopi Vpſalę, in regno Suetię, cū quo in Prufia nō vulgare

rem contraxi amicitiam, ex idiomaſe Luſitanico, in quo eam conſcriptam habebam, latinam feci, quæ poſtea cum ipſis quoq; articulis, me inſcio, Antuerpię excuſa eſt.

Hiſ ex legatis A Ethioptum cognitis, Emanuel, vt erat & prudētiffimus, & propagandę fidei Chriſtianę auſiſſimus, legationem inſtituit grauiffimis, & ornatiſſimis viris inſtructam. cuius capita fuerit Eduardus Galuanus, vir non minus ſtate, q̄ prudentia, ac rerum vſu grauiffimus, & Franciſc Alvarez, ſacerdos, ac Regi a ſacris, & is quoq; ſenex, & morib; inculparis. quos vtroſq; de facie nouimus. Ii cum Matthæo ſub Lupo Soarez Prorege ad Indiam nauigant, ac tandem Didaeo Lopez a Sequeira, Prorege, qui Lupo Soarez ſucceſſerat, cum inſtructa claſſe, quam aduerſus Turcas parauerat, ad portum Arquicum nomine, in litore Erythreo, ac in ditione Precioſi Ioannis ſitū deducuntur. ad quem locū appulſa eſt claſſis, anno ſalutis milleſimo, quingēteſ. vigēſimo, die ſecundo Aprilis, in quo itinere, in Camara maris Erythrei inſula vita defunctus eſt Eduardus Galuanus, in cuius locum ſucceſſit eſt Rodericus Limitus, qui ab ipſo Arquici portu, vigēſimo nono eiufdem menſis cum ſocijs eiufdem legationis, duce ſimul, ac comite Matthæo, nam Abefynus ille iuuenis, de quo ſu-

superius mentionem fecimus . e . utis iam discesserat
 ad aulam Preciosi Ioannis contēdere cepit . in
 quo itinere quoque mortuus est Matthæus , ac in
 quodā celeberrimo cœnobio , nomine Bisayn a no
 stris sepultus . Post cuius funebre officium , ad in
 stitutam profectiōem redeunt , ac post maxima
 itinera , labores infinitos , ingentia pericula , ad au
 lam Preciosi Ioannis perueniunt , a quo Roderi
 cus cum collegis honorifice excipitur , ac tandem
 peractis mandatis , & acceptis , ad Emanuelem Re
 gem remittitur . Is cum suis Arquicum profectus ,
 classē , cuius prætor Loduicus Mendius erat ,
 & quæ ea de causa appulerat , ut eos reduceret , nō
 inuenit , quæ illos , quod serius aduenerant , expecta
 re non potuit propter ventorum importunitates ,
 qui in illis plagis , miro naturæ areano , sex perpe
 tuos menses , ex vno cœli climate , deinde alteros il
 los sex menses ex aduerso spirant , Arquici literas
 inuenit apud præfectum oppidi , a prætore Lodo
 uico relictas , ex quibus Regis Emanuelis mortem
 cognoscit . Quamobrem iterum in aulam Preci
 osi Ioannis redeundum eisē constituit . quo reuer
 so , Preciosus Ioannes ad Romanum Pontificem
 scribit , literasq; Francisco Alvarez Romam ferē
 das cōmisit . Hæ omnes iam spacio sex annorum in il
 lis prouincijs commorati , tandem cū legato Aethi
 opico .

opico , quem Preciosus Ioannes ad Regem nostrū
 mittebat , Arquici alia classē regiam , quæ eorum
 causa iterū venerat , conscendūt , idque anno mille
 mo , quingentesimo , vigesimo sexto , mense Aprili .
 Inde soluentes Indiam perunt , ac tandem longis
 nauigationibus , Vlissipponem ad Regem Ioan
 nem , anno millesimo , quingentesimo , vigesimo se
 ptimo , mense Iulio redeunt . qui oratorem Aethi
 opicum ob certas eius legationis causas , apud se
 ad annum millesimum , quingenesimum , trigē
 mum nonum vsq; retinuit , Franciscumq; Alua
 rez ad Clementem Pontificem septimum cum li
 teris Preciosi Ioannis , cuius orator ex Aethiopia
 uenerat misit , quas ipse Pōtiffex ex manibus eiusdē
 Francisci Alvarez Bononiæ , anno salutis milles
 imo quingentesimo , trigēsimotertio , mense Ianua
 rio , Carolo Quinto Imperatore præfente accepit .
 Quarum & aliarum ad Emanuelem , & Ioannem
 Reges interpretatio , Paulo Iouio viro erudito
 debetur , qui eas ex Lusitanico sermone , in
 quem tum versæ erant , Latinas
 fecit , ut iam hic videre
 licet .

C ii Literę

Licetꝛ serenissimi Davidis Aethiopiae
Imperatoris ad Emanuelem Portugal
liꝛ, &c. Regem, scriptꝛ anno millesimo
quingentesimo vigesimo primo, Paulo
Iouio interprete.

IN nomine Dei patris, vti semper fuit, cui non
inuenitur principiu, In nomine Dei filij vnici,
qui est similis ei, anteqꝛ sit visum lumen stellarum,
anteqꝛ poneret fundamenta maris Oceani, alio au
tem tempore conceptus fuit in vtero virginis, sine
semine virili, & sine nuptijs. In hunc enim modu
scientia erat officij eius. In nomine paraleti spiri
tus sanctitatis, qui scit cuncta secreta, quae sunt, vbi
antea fuit, omnium scilicet altitudinum caeli, quod
sine columnis, & absqꝛ vllis fulcimentis sustinetur,
qui aplificauit terram, quae antea no erat creata, nec
cognita ad oēs ptes ab ortu ad occasum, et a septen
trione ad Austrum. Nec iste est primus, vel secun
dus, sed est trinitas coniuncta in vno aeterno crea
tore rerum omniu, ab vno tantum coeilio, & vno
verbo, per saecula saeculorum. Amen.

Has literas mittit Atani T inghil, id est, thus vir
ginis, quod nomen est a baptisinate, nunc vero in
ipso suscepti regni initio, assumpsit nomen David,
dilectus

dilectus a Deo, columna fidei, cognatus stirpis Iu
de, filius David, filius Salomonis, filius columnae
Syon, filius seminis Iacob, filius manus Mariae, fi
lius Nau per carnem, Imperator magnae & altae
Aethiopiae, magnorum regnorum, & ditionum,
& terrarum, Rex de Xoa, de Caffate, de Fatigar,
de Angote, de Baru, de Baaliganze, de Adea, de
Vangue, de Goiame, vbi Nilus oritur, de Dama
raa, de Vagumedri, de Ambeaa, de Vagne, de
Tigri Mahon, de Sabaym, vnde fuit Regina Sa
ba, de Bernagae, & dominus vsqꝛ ad Nobiam
finē Aegypti. Haec literae diriguntur Regi poten
tissimo & excellentissimo, semper victori Domino
Emanueli, qui habitat in amore dei, et firmus per
manet in fide catholica, filio Apostolorum Petri,
& Pauli, Regi Portugalliae & Algarbiorum, ami
co Christianoru, hosti, Iudici, Imperatori, domi
tori Maurorum, & gentium Africae, & Guineae a
promontorio, atqꝛ insula Lunae. Maris Rubri,
Arabiae & Persidis, & Armutiae, magne Indiae, et
omnium locorum earum, & omnium insularum,
terrarum adiacentium, profligatori Maurorum,
& fortium paganorum, domino arcium & altoru
Castellorum, & murorum, propagatori fidei Iesu
Christi. Pax tibi domine Rex Emanuel, qui Dei
fretus auxilio, Mauros occidis, & tua classe, tuo
exerci

exercitu, & tuis ducibus vndiq; tanq; infideles ca-
nes expellis. Pax sit cum Regina vxore tua amica
Iesu Christi, serua Mariae virginis matris, ipsius
Saluatoris totius mundi. pax sit filijs tuis, nūc vti in
virenti horto, & florentibus lilijis, mensa esculentis
parata. pax filiabus vestris, quę sunt indumētis or-
natae, sicut palatia aulicis exornantur. pax affinib⁹
tuis, ex sanctorū semine procreatis, sicuti dicit sacra
scriptura, filij sanctorum sunt benedicti, & magni
foris & intra domine. pax sit consiliarijs, & officii-
alibus tuis, poestantibus, & ius dicentibus. pax Du-
cibus tuis castrorum, & consiliū, & omnium rerū
munitarum. pax omnibus gentibus, populis, et vr-
bibus, & cunctis inhabitantibus præter Mauros,
& Iudaeos. pax omnibus parochijs, & omnibus
Christo, & tibi fidelibus. Amen.

Cognoui domine Rex, & mi pater, quod cū ad
te nominis mei fama, per Mattheū oratorē nostrū
fuisse delata, statim Archiepiscoporum, & Episco-
porum, ac Prælatorū magnum numerū aduocari
iussisti, qui de ea legatione Deo Christo gratias a-
gerent, ipsumq; Mattheū summo cum honore, &
hilaritate fuisse susceptum, qua de re mirifice sum
lata⁹, & gratias pariter Deo egi, et hoc deuote se-
cit etiā populus meus. Dolui aut cum ab his intelle-
xi ipsum Mattheum in reditu suo dū intraret fines

meos in monasterio de Bisayn fuisse mortuū, tū au-
tem ego nō miseram, quoniā adhuc puer erā vnde-
cim annorum, vix dum suscepto regni sceptro, post
mortem patris, sed Helena Regina, quam loco ma-
tris colham, et regnū pro me gubernabat. Is Mat-
thęus mercator erat, Habrahā vocatus, sed sibi no-
uum nomen idcirco imposuerat, vt securius per fi-
nes Maurorū iter faceret. Vixit in Dabul a Mau-
ris pro Christiano agnitus, in carcerem fuit conie-
ctus. Quod cum significasset vestrorū exercituum
Præfecto, is misit fortes viros, qui Christianū ho-
minē e teterrimo carcere liberarent, maxime cū di-
diciſſet eum esse legatum meū. Itaq; illum ereptū e
manibus inimicorum, curauit vestris nambus, ad
conspēctum vestrum transfuchendū. Is Mattheus
meo nomine, tibi Regi mādata exposuit, rescripsit
q; se honorifice susceptum fuisse, & cumulate oīs
generis muneribus honestatum, quod & nuntij pa-
riter vestri affirmabāt, quos magnus vestre classis
præfectus Didacus Lupez de Sequera ad nos mi-
sit, q; literas presentarūt, quas afferre debuerat E-
duard⁹ Galuanus, q; in insula Camerōis diē obie-
rat, quibus cōspēctis literis, magnope sum gauisus,
& Deo egi gratias, et tū magnā cepi voluptatē, cū
pecciora vestrorū nūtorū crucib⁹ insignita cōspice-
rem, & experiret percunctandō eos, ritus tenere
fidei

fidei Christianæ, q̄ essent verissimi, & illud me singulari deuotione iniecta vehementer permouit, qđ intelligerem iter in Aethiopiã inuentum esse, nõ sine miraculo. Nam reserebant præfectum classis, quum dau per mare Arabicum errasset, & propterea de inueniendo nostro portu desperasset, te insecuta, redire in Indiam voluisse, maxime propter se uas maris tempestates, sed in aurora opportune rubram crucẽ in celo apparuisse, qua salutata, a natis proras in eam partem esse conuersas, monstrãteq; deo repertum esse portũ nostrum, quę res mihi pro miraculo uisa est, & certe is classis præfectus Deo debet admodum esse dilectus, postq̄ tantam ei felicitatem cõcessã uideamus, quantam nemo ante eum a deo impetrare potuerit. De hac autem tua legatione antiquitus prædictum fuit a Propheeta in libro de uita, & passione sancti Victoris, & in libris sanctotum Patrum, quod Rex magnus Christianus, cum Rege Aethiopię esset cum tua pace conuerturus, sed hoc nequaquam futurum existimabam diebus uitę meę. Verum deus certum sciebat, ut laudetur nomen eius, qui nũtium ad me detulit, ut ego pariter id mittere possem ad te patrem meũ in Christo, & amicũ, ut simus in vna fide, postq̄ a nullo alio rege Christiano nũtium aut certam noticiã habuerim. Hactenus circũ me

Mauri

Mauri erant, filij Mahometis, & Gentiles, & reliqui sunt serui, qui Deum non agnoscunt, et alij qui ligna & ignem venerantur, & alij qui solem adorant, & alij qui serpentes Deos esse putant, cum his nõquam pacem habui, quoniam ad ueritatem uenire recusant, & frustra his prædicabam fidem, nõ uero conquiesco, & Deus quietem dono mihi dedit cum hostibus meis & tuis. Nam in sinibus meis cum armatus contra eos progredior, ipsi faciem & terga uertunt, & Duces, & milites mei, per eam pos de his uictorias consequuntur. Nec mihi Deus irascitur, ut dicit Psalterium, & Deus uota eorum Regum implet, qui iusta petunt, nec hoc ad laudem nostram pertinet. Nam Deo agendę sunt gratias. is est qui mundum uobis dedit, & terram Gentilium perpetuo concessit, ac aliorum terras, quę sunt a sinibus uestris, ad initium Aethiopię, propterea ingentes Deo gratias ago, & prædico summam eius potentiam, cum sperem eorum populorum filios, qui in tuam ditionem uenient, percul dubio fidei ueritatem esse cognituros. Quare obrem do gratias Deo, & spero quod filij uestri, & ego, & uos, de felicibus earum rerum successibus, abunde letabimur, & uos Deo debetis contineue supplicare, donec gratiam uobis det potiũdũ templi sancti in Hierusalem, quę est in potestate ho-

supel

D i stium

stum Christi, Maurorum, & Gentiliū, & hæreticorum. & si hoc perfereris, caput tuum omni laude plenissimum erit. Ceterum ex numero legatorum, qui ad me veniebant; cum prædicto Mattheo tres periere, & Præfectus magnus vestrae classis devenit apud Macua in colloquium cum Rege de Bernagais, qui est imperio meo subiectus, & statim legatos ad me misit, & munera ingentia, quæ mihi charissima fuerunt. Verum nomen vestrum omni gemma, & thesauro mihi preciosius videtur. Sed hæc trāscamus, & agamus inter nos, quo modo inuadere, & capere possimus alias infidelium terras. Ego certe dabo milles cetera millia drachmarum auri, & totidem millia militarium virorum. Itemque materiam & ferrum, & cuprum, in usum ædificandæ, et ornandæ classis, magnam etiam commæatus copiam. amice vna conueniemus, et quoniam non est cōsuetudinis, et dignitatis meæ ad petendam pacem legatos mittere, et tu primus a me eam sincere que siuisti, ad verificanda Christi verba. Nam scriptum est, Beati pedes, qui portant pacem. Et ego propterea sum ad id paratus, more Apostolorum, qui erant vnanimis, et vnus cordis. O Rex, et pater mi Emanuel, vnus Deus te sospitem velut, et seruet, qui est Deus cœli, et semper vnus substantiæ, nec iuuenescit, nec senescit.

Is qui

Is qui a te nuntium attulit, Rodericus Lima vocabatur, legationis optimorum virorum princeps, et cum eo Franciscus Alvarez, quem propter vitæ probitatem, et singularem religionem, et iusticiam valde charissimum habui, maxime quod verissimis verbis, cum esset interrogatus de fide aptissime respondebat. Et ita debetis eum exaltare, et magistrum appellare, et dare ei officium conuertendi populos de Macua, et de Dalaca, de Zeila, et omnium insularum maris Rubri, quoniam sunt in finibus regnorum meorum, et ego ei concessi eruam, et baculum, in signum potestatis; et ita vos iubete, vt hæc ei concedantur, et creetur Episcopus illarum terrarum, et insularum, quoniam hoc meretur, et idoneus est in hoc officio administrando, et tibi Deus plurimum benefaciet, vt semper sis fortis contra hostes tuos, et eos cogatis ad pedes vestros procidere, et Deus tibi vitam prolonget, et participem faciat regni cœlorum in optimo loco, sicuti ego pro me optarem. Audiu autem auribus meis multa bona de te, et oculis video, quæ videre nequaquam credebam, et Deus cuncta de bono in melius succedere velit, et ibi sit uester locus supra lignum vitæ, ubi est locus sanctorum. AMEN.

Ego sicuti filius paruulus, quæ iussistis feci, & faciam si venerint legati vestri, vt inuicem mu-

D i tuis

tuis opibus adiuuemur. Singulis autem Oratoribus vestris, qui venient, sicut tum fecistis ad Mazua, aut Delacam, & ad portus intra angustias maris Rubri, ea tribuam, tribuq; curabo, quę si enda significabit, sicuti maxime desydero, vt in consilio, & rerum actione, prospere coniungamur. Nā cū ad ea litora copię vestrę peruenerint, mature & ego cum meis exercitibus adero. Et quoniam in finibus meis nemo est Christianus, neque templa Christianorum visuntur, concedam vestris hominibus habitandas illas terras, quę sunt proxime Maurorum ditioni, propterea opus est, vt cęptis vestris debitum finem afferatis. Interim mitote ad me viros cruditos, atque etiam cęlatores imaginum auri & argēti, & fabros cupri, & ferri, & stanni, & plumbi. item artifices, qui literis nostrę linguę, pro Ecclesia libros imprimant. item aliquos, qui ex auro bracteolas facere, & cum his inaurare alia metalla sciūt. Hi erunt in domo mea honestissime tractati, & si discedere voluerint, laborum suorum eis amplam mercedem soluam. Iuroque per Deum Iesum Christum Dei filium, me eos libere cum voluerint, esse dimissurum. Hoc autem peto fidentissime, quoniam mihi vestra virtus spectata est, & bonitas maxime agnita, & scio me amari abs te plurimum. et hoc agnosceretis,

tius, quod Matthæum mei gratia honorifice et liberaliter susceperitis, et remisistis. Et ideo adnotor ea impetrare. neque hoc vobis pudorem afferat, nam omnia persoluam. Et id quod filius petit a patre, negari nō debet. et tu es pater meus, et ego filius tuus, et simus coniuncti simul, sicut laterculus cum laterculo in pariete copulatur, ita duo in vno corde, & amore IESV Christi consentimus, qui est caput mundi, & qui cum eo sunt, assimilantur laterculis in muro coniunctis.

AMEN.

Literæ eiusdē Davidis Aethiopiæ Imperatoris, ad Ioannem huius nominis tertium, Portugallię, et 3. Regem, scriptæ anno millesimo, quingentesimo, vigesimo quarto, Paulo Iouio interprete.

IN nomine Dei patris omnipotentis, creatoris Cœli & terræ, & omnium rerum factarum, visibilium, & invisibilium. In nomine Dei filij Christi, qui est filius, & consilium, & propheta patris. In nomine Dei spiritus sancti, paraclæti, Dei vniuersi, æqualis patri, & filio, qui locutus est per os prophetarum, spirando super Apostolos, vt gratias agerent, & laudarent Trinitatē perfectā in cœlo, et in terra, in mari, & in profundo semper, AMEN.

Mitto has literas & nuncium ego Thus virginis, quod est mihi nomen a baptisinate, nunc vero cum Imperij sceptro assumpsi nomen David, dilectus Deo, columna fidei, stirps Iuda, filius David, filius Salomonis Regum Israel, filius colūne Sion, filius feminis Iacob, filius de manu Mariæ, & filius Nau per carnē, maximo, et potentissimo, & altissimo Ioanni Regi Portugallię, & Algarbiorū, filio Regis Emanuelis. Pax sit tibi, & gratia domini nostri Iesu Christi sit semp tecū, AMEN.

Eo

Eo tempore quo ad me relatum est de potentia Regis patris tui, qui Mauros fœdissimi Mahumetis filios debellabat, Deo gratias ingētes egi, propter incrementū, et magnitudinem, & coronam cōseruatiōis, in domo Christianitatis. Similiter summam cepi uoluptatem ex legatorum aduentu, qui uerba ipsius Regis, ad me detulerunt, ex quibus singularis amor, et notitia, et amicitia inter nos effecta est, ad eradicandos, expellendosque malignos Mauros, et incredulos Gentiles, qui habitant in terra tua, meaque regna. Dum effem in hac læticia, audiui tuum, meumque patrem, prius esse uita deũ factum, quam hinc legatos ad eum mitterem. Quamobrem gaudium meum in merorem subito conuersum est, ita ut in hoc cordis mei dolore, mecum etiam aulæ nostræ proceres, et Prælati Ecclesiastici, et qui in monasterijs sunt, omnesque decem subditi nostri vehementissimum luctum fecerint, ita vt voluptas primi nuntij, cum tristitia huius nouissimi exæquaretur. Domine a principio regnorum meorum hæcten⁹ nulla legatio, nihilque nuntius, vel a Rege, vel a regno Portugalliæ ad me peruenit, nisi dum uiueret Rex, tuus pater, qui Duces suos ad me misit, et proceres cum Clericis, et Diaconis, qui totum solennium missarum apparatus attulerunt.

Et propter

Et propterea maxime sum letatus, & eos honorifice suscepi, & non multo post eos dimisi, ut reuerterentur cum honore, & pace. & postquam peruenissent ad portum maris, qui est in sinibus meis, in mari Rubro, non inuenere magnum Praefectum classis, quem pater tuus miserat, is enim non expectauit, & de hoc me fecerat certior, quoniam non poterat expectare, cum esset moris vestri, de triennio in triennium magnum classis Praefectum creare. Interim alius nouiter creatus aduenit, qua de causa longiorem, quam opus esset, moram legati contraxerunt. Nunc vero mitto mandata mea per fratrem Christophorum Licanati, cui nomen a baptismo est Zaga Zabo, nempe gratia patris, qui desideria mea coram vobis explicabit. & item ad Papam Romanum mitto Franciscum Alvarez, qui nomine meo praestet obedientiam, uti iustum est. O domine Rex frater mi attende, & da operam amicitiae, quam inter nos pater tuus aperuit, & crebro mitte nuntios, & literas, nam eas magnopere videre desidero, uti a fratre meo, nam id equum est, cum ambo simus Christiani. & Mauri, qui mali sunt, semper in sua secta concordantes existunt, & nunc profiteor me nolle in posterum legationes Regis Aegyptii admittere, nec aliorum item regum, qui ad me saepe legatos mittebant, sed solum celsitudi-

nis

ni

nis tuae, quos uenire maxime opto, quoniam reges Mauri me loco amici non habent, propter religionis dissensionem, sed amicitiam simulant, ut tutius & liberius mercaturam in nostris regnis exercent, inde magnum commodum consequuntur. Ingenium enim vim auri, cuius sunt audacissimi, e regnis meis exportant, cum parum mihi sint amici, & commoda eorum nullam mihi afferant letitiam. sed hoc tolerandum fuit, quoniam superiorum regum nostrorum vetus est institutum, & si eis nequaquam bellum infero, & penitus profligo, temperandum in hoc mihi esse arbitror, ne illi contra sanctum templum in Hierusalem violent, et diruant, in quo sepultura est Iesu Christi, quam Deus in potestate fecidissimorum Maurorum reliquit, & pariter solo equarent alia templa, quae sunt in Aegypto, & Syria. & haec causa est, cur eos non inuadam, & debellem, cuius rei me plurimum tetet. Etiam hoc mihi facilius persuadeo esse faciendum, quum neminem Christianum Regem habeam finitimum, qui me adiuuet, & cor meum exhilaret. Ego mi Rex nequaquam letari possum de Christianis Europaeis Regibus, cum eos audiam in vno corde minime consentire, vigetque inter eos bella. Estote simul omnes in vna concordia vnanimes. Debetis enim inter vos certo foedere esse contenti. Et certe si mihi Christianus

E i Rex

Rex finibus esset coniunctus, nunquam vna hora, ab ipso discederem, & de hoc non plane scio quid dicam, aut omnino faciam, cum hæc a Deo ordinata esse videantur. Domine mi merte obsecro frequenter ad me nuncios, nam cum literas tuas video, vultum certe tuum intueor. Quoniam maior amicitia oritur inter longinquos, distantes, quæ inter eos qui propinqui sunt, propter desiderium quo tenentur. Nam is qui reconditos habet thesauros, cum eos oculis non videat, corde semper, & quidem vehementissime diligit, sicuti Dominus Iesus Christus in Evangelio dicit, Vbi thesaurus tuus, ibi cor tuum, ita cor meum apud te est, quum tu ipse meus sis thesaurus, & tu pariter me, tuum thesaurum debes efficere, & cum meo tuum cor sincere copulare.

O Domine frater serua verbum hoc, nam es prudentissimus, & (vbi audio) patri in sapientia similis, & de hac re cognita, statim Deo gratias egi, abiectioneque dolore, gaudium a me susceptum est, & dixi, Benedictus sis filius sapiens, & magni capitis, filius Regis Emanuelis, qui sedet in cathedra regnorum suorum, Domine mi caue ne defatigeris, cum sis fortis non secus ac pater tuus, nec ostende debiles vires aduersus Mauros, & Gentiles. Nam eos cum Dei auxilio, adiuuante virtute tua, facile debellabis & destrues, & non dicas tibi esse a patre tuo

vires

vires exiguas. Neque sunt certe satis magnæ, & Deus semper opem feret. Mihi adfunt viri, aurum, com meatus instar arenæ maris, & stellarum cæli. Nos simul coniuncti totam Maurorum barbariem destruximus, neque aliud a vobis peto, quam peritos viros, qui meos milites in præliis ordines seruare doceant. Et tu Rex uir integre ætatis existis. Rex Salomon duodecim annorum ætatis, imperium suscepit, habuitque magnas vires, & pater sapientior fuit. Ego quoque cum Nau pater meus excessit ab humanis, puer undecim annorum remansi, ingressusque sedem patris, Deo date ampliores opes & vires eo sum com securus. Nam in manu mea omnes finitimi & Regni Gentes existunt. propterea ambo gratias Deo agere debemus tanti accepti beneficii. Præbe mihi aures frater, & Domine. Nam hoc uno uerbo a vobis postulo, ut viri docti, atque etiam artifices mihi mittantur, qui imagines, et libros impressos, enses, et omnis generis arma militaria fabricare sciant. Itaque architecti, fabri lignarum, et Medici, qui phar maca componere, et vulnere curare didicerit. Cupio etiam eos habere, qui aurum in bracteas extenuare, et aurum, et argentum egregie cælare ualeant, ac etiam aurum et argentum e uenis terræ cruerent, et metallo omnium fodinas exercere sciant. Præter hos, apud me etiam chari crunt, qui plumbeas tegulas ducent,

& tegulas ex creta facere docebunt, omnes denique artifices mihi vsui erunt, & praesertim schlopetorum. Adiuua me obsecro in his rebus, sicuti frater fratrem, & te Deus ita adiuuabit, & ab omni malo liberabit. Deus exaudiat orationes, & petitiones tuas, sicuti recepit sancta sacrificia in omni tempore, & in primis sacrificia Abel, & Noe quando fuit in arca, & illud Abraham, quando fuit in terra Madiam, & illud de Isaac, in domo Bethleem, et Moysis in Aegypto, & Aaron in monte, & Iesou filij Nau in Galgala, & Gedeonis supra plagam, & Sampsonis, quando sitim habuit in terra sicca, & Samuelis in Rhama prophetae, & David Nacira, & Salomonis in ciuitate Gabcon, & Helie in monte Carmelo, quando suscitauit filium viduae mulieris e Richa supra puteum, & Iosaphat in praesidio, et Manasse quando peccauit, et ad deum est conuersus, et Danielis in spelunca leonum, et trium sciorum Sydrach, Misach, Abdenago in camino ignis, et Anne ante altare, et Neemiene, qui fecit muros cum Zorobabel, et Marathie cum filiis supra quartam partem mundi, et de Esau, supra benedictionem. Ita Domine, Deus recipiet tua sacrificia, et supplicationes, et te adiuuabit, et erit pro te contra omnes peruersitates in omni tempore, et sine

gulis

gulis diebus. Pax sit tecum, et ego te amplector sanctitatis brachijs, et similiter singulos amplector, qui tibi sunt a consilijs sanctis Regni Portugalliae. Itemque Archiepiscopos & Episcopos, Sacerdotes, et Diaconos, virosque pariter et mulieres, gratia Dei, et benedictio virginis Mariae matris Dei sit tecum & omnibus, AMEN.

Litterae eiusdem serenissimi Davidis
Aethiopiae Imperatoris, ad Pontificem
Romanum, scriptae anno
millesimo, quingentesimo,
vigesimoquarto, Paulo
Iouio interprete.

IN nomine Dei patris omnipotentis, creatoris caeli & terrae, visibilium, & invisibilium. In nomine Dei filij Iesu Christi, qui est idem cum ipso, a principio mundi, & est lumen de lumine, et Deus verus, de Deo vero. In nomine Dei spiritus sancti, Dei vni, qui processit ex Deo patre.

Has literas is ego Rex mitto, cuius nomen leones venerantur, et Dei gratia vocor Athani Tinghal, id est, Thus virginis, filius Regis David, filius Salomonis, filius Regis de manu Mariae,

filius

filius Nahu per carnem, filius sanctorum Petri, & Pauli, per gratiam, Pax sit tibi iuste domine, pater sancte, potens, pure, sacrate, qui es caput Pontificum omnium, & neminem metuis, cum nemo tibi possit maledicere, qui es vigilantissimus supra animas curator, & amicus peregrinantium, consecrate magister, & praedicator fidei, & earum rerum hostis, quae conscientiam offendunt. amator optimorum morum, vir sanctus, quem omnes laudat, & benedicunt. O felix sancte pater, ego tibi reuerenter orbedio, cum sis pax omnium, & cuncta bona meraris, & ita aequum, ut omnes tibi obedientiam praesentent, sicuti sancti Apostoli praecipunt apud Deum. Hoc vere vestrum est, ita etiam praecipunt, ut veneremur Episcopos, Archiepiscopos, & Praelatos: Similiter ut te loco patris amemus, & loco Regis uereamur, & tibi uti deo fidem habeamus. Propterea dico ego humiliter, ad terram genibus flexis, tibi pater sancte sincero admodum corde, quod tu pater meus es, & ego filius tuus. O pater sancte potentissime, cur neminem unquam ad nos misisti, ut certius de uita, saluteque mea cognosceres, cum tu sis pastor, et ego ovis tuae bonae eternae pastor sui gregis nunquam obliuisceretur, nec tibi a regionibus vestris nimirum semotus debeo exsumari, ut nuncij ad me nequeant peruenire, cum ex remotissimis terrarum

regnis

regnis Portugalliae Rex Emanuel filius tuus, Oratores ad nos commodissime miserit, & si Deus cum ad se in caelum euocare distulisset, ea quae tum agerabamus, procul dubio feliciter exitum habuissent. nunc uero maxime opto prospera, & salutaria de sanctitate uestra, per certos nuntios audire. neque enim unquam a sanctitate uestra uerbum recepi, quum aliqua tantum a nostris, qui ex uoto peregrinantur audierim. Sed hi cum neque meo nomine proficiscuntur, neque quicquam literarum a uobis afferant, incerta fide nobis percunctantibus, dicunt se ab Hierosolyma, deinde solutis uotis, ad uisitanda Apostolorum limina, Romam peruenisse, cum intelligant ea loca facile peti, quod a Christianis teneantur, & certe summam capio ex eorum sermionibus voluptatem, quoniam dulcissima cogitatione sancti uultus tui imaginem intueor, quae mihi Angelus formae simillima uidetur, & illam sicuti angelicam me diligere, uenerarique fateor. Sed profecto mihi esset gratius atque iucundius, uerba tua, tuasque literas deuotissime contemplari. Atque ita nunc te oro, ut nuntium tuum cum benedictione ad me mittere uelis ad exhilarandum cor meum. nam cum in religione, & fide consentiamus, id mihi ante omnia uisum detur expectandum, suppliciterque item oro, ut amicitiam meam, ad instar annuli, quem induis in digittum

digittum

gitum, & torquis auri, quem humeris imponis, in intimum cor reponere velis, vt tui memoria nūq̄ ex animo vestro deleatur. Gratis etenim verbis & literis amicitia maxime crescit, cum eam sancta pax complectitur, e qua omnis humana læticia facile procreant. Quemadmodum enim is, qui vehementer sitit, frigidam maxime aquam desiderat, vt in sacris scripturis habetur, ita animus meus ex nuntijs, & literis, quæ ex remotissimis terris deferuntur, incredibile gaudium concipere solet. neq̄ tantummodo de sanctitate vestra, si aliqua audiero, verum si certa de singulis terræ Christianæ Regibus referentur, mirum in modum lætabor, sicuti his accidit, qui præliando opima spolia reperiunt, & legunt, hoc enim facillime fieri potest, postquam Rex Portugallie totum id iter aperuit, qui ad nos iam pridem legatos suos misit cum strenuissimis equitibus. Dum autem pater meus adhuc esset in humanis, neq̄ tum, aut demum a quoq̄ alio rege Christiano, vel ipso Pontifice, aut nuntiatum, aut omnino literas recepimus. Quamq̄ in nostris Archiuis proavi nostri, carum literarum memoria conseruetur, quas Papa Romanus nomine Eugenius, ad has terras misit, cum regnaret semen iacob, Rex regum in vniuersa Aethiopia, Rex metuendus. Præscriptio autem literarum hæc erat.

Euge-

Eugenius, Romanus Pontifex, filio dilecto nostro Regi, ex semine iacob, Regi Regū in vniuersa Aethiopia, maxime metuendo, etc. In summa autem literarum, significabat filium suū Ioānem Palæologum, qui biennio ante esset mortuus, Regē Regū Romorū, ad sacrosanctam synodum celebrandā, euocātū fuisse, & cū eo Iosephū Patriarcham Constantinopolitanū venisse cū magno numero Archiepiscoporum, & Episcoporum, & oīs generis Prælatorū, in quibus etiā fuissent Procuratores Patriarcharum Antiocheni, Alexandrini, et Hierosolymitani. Qui omnes se cum sanctæ fidei, & religionis amore firmiter coniunxissent, cōstitutaq̄ vniuersæ Ecclesiæ, sublatis fuisse antiqui temporis difficultates, non sine diuino auxilio, quæ erroneæ, & religioni contrariæ videbantur. quibus rebus rite sancitis, et constitutis, ipse Papa omnibus singularem læticiam peperisset. Hunc autem librū Papæ Eugenij ad vos mittimus, quem incorruptum seruauimus, totum etiā Pontificis benedictionis ordinem, & potestatem misissemus, nisi harū rerum nimis magnum volumen esse videretur, quā magnitudine librum Pauli ad gentes omnino superet. Legati vero, qui hæc a Pontifice ad nos detulerunt, fuerunt Theodorus, Petrus, Didymus, & Georgius serui Iesu Christi. Tu vero sanctissime pater recte

F i feceris,

feceris, si tuolui vestros libros iusseris, ubi harum rerum, de quibus scribimus, uti facile arbitror, aliqua memoria reperitur. Itaque sancte pater, si aliqua ad nos perscribes, firmiter existimato, cuncta in nostris libros diligentissime fore conscripta, ut posteris nostris earum rerum sempiterna memoria relinquatur. Et certe is mihi beatus esse videtur, cuius memoria custodita literis, in urbe sancta Roma, & in sede Sanctorum, Petri, & Pauli conservatur. Hi enim sunt domini regni caelorum & totius mundi iudices. Et quoniam ita credo, propterea has mitto literas, ut mihi gratia pareatur apud sanctitatem vestram, & vestrum sanctissimum Senatum, ut inde sancta benedictio mihi proueniat, & honorum omnium incrementum. Obnixae etiam precor sanctitatem vestram ut mihi mittere velit aliquas Sanctorum imagines, & praecipue beatae Mariae Virginis, ut saepissime sit in ore, atque memoria mea vestrae sanctitatis, & continuam ex munibus vestris capiam voluptatem. Idcirco etiam vehementer posulo, ut mihi viros sacrarum literarum doctos, atque etiam artifices mittatis, qui imagines fabricent, atque ita enses, & arma bellica omnis generis, itemque caelatores auri, atque argenti, & fabros hgnarios, praecipue architectos, qui domos ex lapide construant, &

& tegulas ex plumbo, cuproque ducere sciant, quibus domorum tecta protegantur, ad hos etiam nobis admodum chari erunt, qui vitrum conflare, organaque musica scite facere, & docte pulsare sciant, itemque fistulatores, & tibicines. Hos vero artifices ex domo vestra praecipite mihi mittere vellem, vel si horum domi vestrae exigua erit copia, ab alijs regibus filijs vestris, eos sanctitas vestra poterit impetrare. quoniam vestris imperijs, & nobis facile obediunt. Hi cum ad me peruenerint, pro meritis summo in honore habebuntur, ex liberalitate mea, mercedem amplam accipient, & si domum aliquis redire concupiscet, praemijs abunde ornatus abibit, uti placuerit, quando nec inuitum quemquam sine retenturus, cum fructum aliquem ex eius industria percepero. Nunc ad alia transeundum est, & iam a te postulo sanctissime pater, cur non hortaris Reges Christianos filios tuos, ut arma deponant, & uti fratres decet, concordet inter se esse velint, postquam ipsi eues eue sunt, & tu ipse pastor earum? Optime quidem tua sanctitas nouit, quid Euangelium praecipiat, quod dicit. Omne regnum in se diuisum desolabitur. Nam si reges animis, & coedere certo consentient, facillime Mahumetanos omnes

F ii dele.

omnes debeant, & pseudoprophetae sepulchrum
 felici irruptione disturbabunt & diruent. Ob hanc
 rem da operam pater sancte, ut inter eos bona pax
 fiat, & certum foedus amicitie percutiatur, hoer-
 reque eos, ut mihi adesse, atque opem ferre velint, cum
 in regnorum meorum finibus, a Mahumetanis Mau-
 ris pessimis hominibus sine ex omni latere circum-
 datus. Ipsi autem Mauri Mahumetani, inter se mu-
 tuis auxilijs utuntur, Regesque cum Regibus, & Re-
 guli cum Regulis, aduersus nos sincere & constanti-
 sine conueniunt: Mihi Maurus quidem admodum
 vicinus est, cui finitimi alij Mauri arma, equos, at-
 que instrumenta bellica suppeditant. Hi sunt Re-
 ges Indiae, Persidis, Arabiae, atque Aegypti. Quibus
 de rebus singularem animo indies capio molestiam,
 cum hostes Christianae religionis, fraternae charita-
 te inter se conuictos, pacem frui conspiciam. Reges
 vero Christianos, fratres meos, nihil omnino istis
 iniurijs commoueri, neque ullam mihi opem affer-
 re, uti certe deceret Christianos, postquam foedissi-
 mi filij Mahumetis, inter se mutuis opibus adiu-
 uantur. Neque ego is sum, qui ad id militares copi-
 as postulare, cum milites mihi supersint. Orationes,
 & supplicationes tantum peto, locumque gratiae, apud
 sanctitatem vestram, & reges fratres meos ex-
 opto, querenda enim mihi est haec vobiscum ami-
 citia

amicitia, ut copiose his rebus, quas supra postulavi
 ad terram Maurorum sine instructus, et Christiani
 nominis hostes, vicini mei intelligant Reges fratres
 meos, singulari studio mihi fauere, atque opem fer-
 re, quod certe ad commune decus pertinet, postquam
 in una religionis, & fidei veritate consentimus, &
 in eo consilio sumus permansuri, quod firmum,
 atque absolutum erit cum eo, quod utilius conueniet.
 Deus itaque desideria vestra impleat, super laudibus
 Iesu Christi, & dei patris nostri, quem omnes lau-
 dant per omnia saecula. Et tu domine pater sancte
 complectere me, cum omnibus sanctis Iesu Chris-
 ti, qui sunt Romae, & pariter in hos amplexus re-
 ceptiatur omnes incolae regnorum meorum, & qui
 Aethiopiam inhabitant, & reddatur gratia do-
 mino Iesu Christo cum spiritu vestro. Has ve-
 ro literas sanctitas tua accipiet, de manu
 fratris mei Ioannis Regis Portu-
 galliae, filij potentissimi Re-
 gis Emanuelis per O-
 ratorem nostrum
 Franciscum
 Aluacum
 rec.

in illis literis eiusdem **Dauidis Aethi-**
opis Imperatoris ad Pontificem
Romanum, scriptis anno
 millesimo, quingentesimo,
 mo, vigesimoquarto, **Paulo**
Interre

Felix sancte pater, qui a Deo effectus es Gentium
 consecrator, & sancti Petri sedem obtines. Tibi
 datae sunt clauis regni caelorum, & quodcumque
 ligaueris, vel solueris super terram, erit ligatum,
 vel solutum in caelis, sicut dixit Christus, & ita in
 Euangelio Mattheus scribit. Ego rex, cuius no-
 men leones venerantur, & Dei gratia Atani Tin-
 ghil, id est Thus virginis vocor, quod nomen est a
 baptifmate, nunc vero in ipso suscepti regni ini-
 tio, assumpsi nomen Dauid, dilectus a Deo, colu-
 mna fidei, cognatus stirpis Iuda, filius Dauid, filius
 Salomonis, filius columinae Syon, filius feminis la-
 cob, filius de manu Marię, filius Nau per carnem,
 Imperator magnę, & altę Aethiopię, magno-
 rum regnorum, & ditionum, & terrarum, Rex de Xoa,
 de Caffate, de Farigar, de Angote, de Baru, de Ba-
 aligan

ze, de Adea, de Vague, de Goiame, vbi Nilus ori-
 tur de Damaraa, de Vagedredi, de Ambeaa, de
 Vagne, de Tigri Maho, de Sabaym, vnde fuit re-
 gina Saba, de Bernagats, & dominus vsq; ad No-
 biam, finem Aegypti. Hę prouincię omnes in
 mea potestate sunt, & pleraque aliae magnę, & ie-
 tem partę, quę nunc a me nequaquam numerantur,
 neque regna, & prouincias suis nominibus expres-
 si, veluti superbia, & vana gloria inductus, verum
 ob id, vt summus Deus magis ac magis laudaretur,
 qui singulari benignitate, tot amplissimorum
 regnorum Christianę religionis, superioribus me-
 is regibus, imperia tribuisset, sed profecto me claris-
 ore gratia, inter alios reges dignum fecit, vt religi-
 oni continue insentirem. Quoniam me Adel domi-
 num fecerit, hostem Maurorum, & Gentilium
 qui adorant idola. Mitto ad deosculandos pedes
 sanctitatis vestre more ceterorum: Christianę si-
 dei regum, fratrum meorum, quibus neque reli-
 gione, neque potentia sum inferior. Ego etenim
 in regnis meis sum columna fidei, inq; externis tu-
 uor auxilijs, cum in solo Deo spem, & opem repo-
 nam, qui me sustinet, & gubernat, ab eo tempore,
 quo Angelus Dei allocutus est Philippum, qui sedē
 doceret Eunuchum potentis reginę Caidacis, reginę
 Aethiopię, quę ab Hierosolyma Gazā pergebat.
 Philip

Philippus tum baptizauit Eunuchum, & Euntus
 chus demum Reginam, cum magna parte familiae,
 & populi eius, qui nunquam desierunt esse Chris-
 tiani, omniſque ſequenti tempore perſtiterunt for-
 tes in fide. Praedeceſſores vero mei, nulla alia ope
 adiuti q̄ diuina, fidem in latiffimis regnis propa-
 garunt, quod & ego quotidie efficere contendo.
 Maneo etenim inter maximos regnorum meorum
 fines, vt leo ingenti ſylua circūdatuſ, & ſeptus
 aduerſus Mauros obſidentis, & alias nationes ſi-
 dei Chriſtiane inimiciſſimas, quae nolunt audire
 verbum Dei, neque cohortationes meas, & ego gla-
 dio accinctus, eos perſequor, & paulatim extrudo,
 diuino ſcilicet fretus auxilio, quod nunquam mi-
 hi deeſt, quod ſecus accidit regibus Chriſtianiſ.
 Niſi regnorum ſuorum fines extendunt, id facile poſ-
 ſunt aſſequi, quoniſ alter alteri op̄e ferre poſſet, &
 auxilia ſubminiſtrare, iuuariq; benediſſione veſtre
 ſanctitatis, cuius particeps ego ſum, cum in libris
 meis habeantur literę, quas ſuperioribus tempori-
 bus Eugenius Papa cum benediſſione miſit, ad
 regem Semen Iacob. Quae accepta, tradita per ma-
 nus benediſſione ego fruor, & magnopere legor.
 Ceterum ego in magna habeo ueneratione ſancti
 templum in Hieruſalem, ad quod ſepiſſime mitto
 oblationes debitas, per noſtros peregrinantes. Et
 multo

multo plures & pinguioreſ mitterem, niſi itinera
 a Mauris, et infidelibus obſiderentur. Nam preter
 illud, quod dona noſtra, et theſauroſ nuntiis cripi-
 unt, etiam eos libere pertransire non ſunt. Quod
 ſi patrent itinera, in familiaritatem, et commerci-
 um Romane Eccleſiae deuenirem, vt ſit a ceteris
 Chriſtianiſ regibus, quibus in religione Chriſtia-
 na non ſum inferior. Et ita vt illi credunt, vnam
 fidem rectam, & vnam eccleſiam conſiteor, credo
 q; ſynceriſſime in ſanctam trinitatem, & in vnu
 Deum, & virginitatem Dominae noſtrae virginis
 Mariae, & articuloſ fidei teno, & obſeruo, vt ab
 Apoſtoliſ conſcripti fuerunt. Nunc Deus opti-
 mus manu potentiffimi, & Chriſtianiſſimi Regis
 Emanuelis iter patefecit, vt per legatooſ conueni-
 remuſ, & in fide coniuſti Chriſtianiſ, cum Chri-
 ſtianiſ deo inſeruiremuſ. Sed dum in aula me-
 a eius oratoreſ eſſent, allatum eſt cum vitam cum
 morte commutaſſe, filiumq; eius, fratrem meum
 Ioannem paterni regni ſceptrum accepiſſe. Vnde
 ſicuti ex patris morte ſummum ſenſeram dolorē,
 ita ex filij ſelici in regnum aſſumptione mirifice ſu-
 letatuſ, adeo vt ſperem noſ communibuſ copijſ,
 & viribuſ per regioneſ Mauroꝝ peſſimorum,
 terra mariq; iter aperturoſ, atque eoſ magno ter-
 rore illato, ſedibuſ, & regniſ eſſe depulſuroſ, vt

commodo pacatoq; itinere, Christiani Hierosoly-
mitanum templum petere, et libere commicare pos-
sint. Atq; ego in primis, sicuti vehementer exopto,
diuini amoris particeps esse possim in templo A-
postolorum Petri & Pauli. Cupio autem ingenti
desiderio consequi sacrosanctam benedictionem, a
vicario Domini nostri Iesu Christi. Nam procul
dubio sanctitas vestra, Dei est vicarius. Et cum a
peregrinis, qui ex regionibus nostris ad Hierusalē,
atq; inde Romā nō sine miraculo eunt, & redeūt,
multa de sanctitate uestra ab his audio, quæ mihi
incredibilem afferunt voluptatem & gaudium.
Sed multo maiorem omnino caperem laticiam, si
mei Oratores breuiore itineris compendio uti pos-
sent, & noua referrent. Sicuti antequam moriar, a-
liquando allaturos spero nō sine gratia Dei omni-
potentis, qui vos in sanitate & sanctitate consec-
uet. AMEN. Exosculor autem pedes sanctos, &
supplex oro, ut benedictionem ad me mittat. Has
quoq; literas Sanctitas tua accipiet de manu fra-
tris mei Ioannis Regis Portugallie, per eundem
Oratorem nostrum Franciscum Aluarez.

Has epistolas a Paulo Iouio versas, huic nostro
opusculo ob maiorem huius historię cognitionem
adiunximus, nec in eis aliquid mutauimus (quan-
tū in qui-

in quibusdam locis mutatione indignissent præter
pauca, quæ ex Arabico & Abesynico idiomate, in
Lusitanicum sermonē, omnino male interpretata,
mutato epistolarū ordine, fuerūt. Idē Iouius quo-
q; in harum epistolarum enarratione, volumē qd'
Franciscus Aluarez de situ, moribus, cultuq; A-
ethiopum composuit. in quo etiam totum suū iter
explicat, pollicitus est Latinū facere, cuius volumi-
nis vnum exemplar penes me habeo. quod si Iou-
a vertendo supercedeat, non abhorrerem ab eius
rei tractatione. quanquam id prouincie non libē-
ter suscepero, nisi id, tuis sanctissime pater manda-
tis mihi imperatum cognouero, quo tutior esse pos-
sim aduersus calūniosos, quibus videri possim nō
studio Reipublice Christianae, sed emulatione glo-
rię Iouianæ hoc onus subiisse. Ad quod cum fide
tractandum, me non parum instructum arbitror.
Nam cum perfunctus Germanicis, & Sarmaticis
legationibus, e Belgica ad Regem meum Ioannē
eius nominis tertium redco, cuius plurimam in me
excipiendō & humanitatē, & munificentū exptus
sum, Vlyssippone in colloquū Aethiopicū legati
incido, viri & Episcopali dignitate venerabilis, &
fide, doctrina, ac eloquētia Chaldaicę, et Arabicę
linguę admirabilis, et in sūma idonei, q; a potētissi-
mo Aethiopū impatore, ad maximos principes de

maximis rebus mitteretur. Huic autem nomen fuit Zaga Zabo, cum eo post initam inter nos firmissimam & constantissimam amicitiam, sapius sermonem miscui, variasque disputationes habui, praesertim de moribus, & religione Aethiopum Christianorum, cupiebam enim eas res non ex verbis interpretantium peregrinorum, sed ab indigena, coram, & ore tenus cognoscere. Inter caetera epistolam quoque per Matthaeum legatum in Lusitaniam missam ei ostendi, quam ego iam pridem cum articulis, quos coram Rege Emanuele exposuerat, in linguam latinam (ut dictum est) transluleram, multaque ex illius admonitu castigavi, ubi interpretatio non plene rei fidem, aut indolem assecuta erat, quod tum mihi, tum Iouio non raro accidisse affirmabat, habebam enim iam mecum ipsius Iouij epistolas, quas summa cum diligentia contulimus. Postmodum vigente inter nos iam uera Christi charitate, et amicitia, ausus sum ab eo petere plani, & legitimam Aethiopum fidei, & religionis narrationem, eamque sua manu describi, quod mihi summa cum alacritate concessit, illamque statim describere incepit, sententiam summa fide in latinam linguam refudi, ut ex sequentibus patebit. Id vero conscientia urgente eo ardentius aggressus sum, quod non ignorarem, si haec apud me peris-

perissent, a nemine mortalium unquam in lucem proditura fuissent. Inde quod sic digesta & composita ad phrasim Chaldaicam, & Aethiopicam essent, ut vix a quopiam intelligi potuissent, nisi a me, qui ea omnia tam ex ore, quam ex scriptis ipsius Aethi-

thiopici Oratoris, per multam familiaritatem consequi iam poteram.

IN NOMI-

IN NOMINE DOMINI

nostri Iesu Christi.

AMEN.

Hæc sunt, quæ de fide, & religione apud nos Aethiopes habentur, & obseruantur.

CREDIMVS in nomen sanctę trinitatis, patrem, filium, & spiritum sanctum, qui vnus est dominus, tria quidem nomina, vna diuinitas, tres facies, vna vero similitudo, æqualis trium personarum coniunctio, æqualis inquam in diuinitate, vnum regnum, vnus thronus, vnus iudex, vna charitas, vnum verbum, & vnus spiritus. Verbum autem patris, & filij, verbum spiritus sancti, & filius est idem verbum, & verbum apud Deum & apud spiritum sanctum, & apud semetipsum, sine defectu vlllo, aut diuisione, filius patris, & filius ipsius patris sine principio, nepe primo sine matre filius patris. Nemo enim nouit secretum, & mysterium eius natiuitatis, nisi pater, & filius, & spiritus sanctus. Is autem filius in principio erat verbum, & verbum erat verbum apud Deum, & Deus erat verbum. Spiritus patris, spiritus sancti, spiritus filij, spiritus sanctus est. Spiritus autem sanctus spiritus

Hæc postea explicat.

Hinc nostri oratoris scripta in hoc loco ambigua habet significatio est, quæ magis catholice ecclesie dignis, etiam in ferimus, dicitur hic in margine expli-

spiritus sui, sine vlla diminutione, aut augmentatione, is etenim spiritus sanctus, paraclctus, deus vnus, qui ex patre, et filio procedit, locutus est per os prophetarum, & in flamma ignis descendit super apostolos in atrium Syon. Qui per totum terrarum orbem denunciarunt, ac prædicarunt verbum patris, quod verbum erat ipse filius. Præterea neque pater est primus, inde quod pater sit, nec filius postremus, inde quod filius sit, sic spiritus sanctus neque primus, neque postremus est. Tres personę vnus Deus, quod videtur et a nemine videtur, quod vnico suo consilio cuncta creauit.

Postea vero filius sponte propter nostram salutem, ipso patre volenti, spiritu sancto consentienti, ex altissimo suo domicilio descendit, & incarnatus est de spiritu sancto, ex Maria virgine, quæ Maria duplici ornabatur virginitate, vna spiritali, altera vero carnali. Et natus est sine aliqua corruptione, ipsa Maria matre post partum virgine permanenti, & magno cum miraculo, & arcano igne diuinitatis allata, sine sanguine & doloribus peperit filium suum Iesum Christum, qui homo innocens, & sine peccato fuit, & perfectus Deus, & perfectus homo, vnus solimodo habens aspectum. Adoleuit sensim ut infans, sugens lac Marię virginis matris suę, et cum attigisset trigessimum annum, baptizatus est in Iordane. Et ut ceteri homines, ambulauit, fuitque lassus, sudauit, esuruit, & situit.

eadem docimus, que sequens est. Sine defectu vlllo aut diuisione filius patris, et filius sui, et principij sui, nepe primo sine matre filius patris & cetera.

Hæc

Hęc omnia passus est sponte et uoluntarie, pluri-
 maq; fecit miracula. Atq; per suam diuinitatē ce-
 cis usum restituit, claudos sanauit, leprosos munda-
 uit, mortuosq; suscitauit, ipsecq; postremo uolēs
 captus est, & flagellatus, ac colaphis uerberatus, &
 crucifixus, et languit, et mortuus est propter pec-
 cata nostra, et sua morte uicit mortem ac diabo-
 lum, et sua uiaa aegritudine dissoluit peccata no-
 stra, et languores nostros tulit, et baptismo san-
 guinis sui, qui baptismo mors eius fuit, bap-
 tizauit patriarchas, et prophetas, descenditq; ad infe-
 ros, ubi erat anima Adę, et eius filiorum, atq; ani-
 ma ipsius Christi, quę est ab Adam, quam animā
 Adę ipse Christi accepit ex sancta Maria uirgine,
 & in splēdore, & potētia diuinitatis suę, et crucis
 fortitudine fregit uenas, ac igneas inferorum por-
 tas, et catenis ferreis Sathanā colligauit, et redemit
 Adam, et eius filios. Hęc omnia Christus fecit, p-
 pterea quod plenus diuinitate erat, et ipsa diuini-
 tas erat cum ipsius anima, et erat etiā cum ipsius
 sanctissimo corpore, quę diuinitas uirtutem dedit
 cruci. Quam quidem diuinitatem, is cum patre in
 trinitate, & unitate semper habuit, & habet com-
 mune. Nec enim ipse Christus obambulans in
 terris, caruit oculi momento diuinitate, uel digni-
 tate sua. Tum demum sepultus, tertia die ipse le-
 uis

sus Christus, Princeps resurrectionis, Iesus Chri-
 stus dulcissimus, Iesus Christus, princeps sacer-
 dotum, Iesus Christus Rex Israel, cum magna
 potentia, & fortitudine resurrexit. Et postquam
 omnia fuerunt adimpleta, quę sancti Prophetę
 p̄dixerunt, ascendit in cœlum cum gloria, & se-
 det a dextra patris, & uenturus est cum gloria, se-
 rens ōte faciem suam crucem, et in manu gladium
 iusticię, iudicare uiuos, et mortuos, cuius regni nō
 erit finis. Credo unam sanctam catholicam, et
 Apostolicam ecclesiam, credo unum baptismum,
 qui est remissio peccatorum, spero resurrectionem
 mortuorum, et uitam uenturi sæculi. A M E N.
 Credo dominam sanctam Mariam uirginem, uir-
 ginem inquam spiritu, et carne, quę ut dei mater,
 charitas omnium gentium est, sancta sanctorum,
 & uirgo uirginum, quam modis omnibus uene-
 ror. Credo sanctum lignum crucis, lectum egri-
 tudinis domini nostri Iesu Christi filij dei esse, q̄
 Christus salus nostra est, propter quem salus sum⁹.
 Iudęis quidem scandalum, Gentibus autem stul-
 ticia. Nos uero p̄dicamus, et credimus forti-
 tudinem crucis domini nostri Iesu Christi, quem
 admodum Sanctus Paulus doctor noster p̄cece-
 pit. Credo Sanctum Petrum, petram legis esse, quę
 lex edificata est super sanctos prophetas, fundamē-
 tum

Hęc in fine late
 explanat.

tum, & caput Ecclesiæ catholicæ, & Apostolicæ Orientalis, & Occidentalis, ubi est nomen Domini nostri Iesu Christi. Cuius Ecclesiæ potestatem, Petrus Apostolus habet, ac clausus regni caelorum, quibus claudere, & aperire, solvere, & ligare potest. Is autem sedebit cum alijs Apostolis eius sedibus super duodecim sedes, cum honore & laude apud Dominum nostrum Iesum Christum, qui in die iudicij sententiã est de nobis laturus. Quæ dies gaudij quidẽ Sanctis, doloris autem, & stridoris dentium, peccatoribus erit, cum deiciantur in ardentes flammis inferni cum eorum patre diabolo: Credo Sanctos Prophetas & Apostolos, Martyres & Confessores, veros Christi imitatores fuisse, quos cum Sanctissimis Dei Angelis veneror, & honoro, parique modo etiam omnes illorũ sectatores cõplector et deosulor. Deinde confessionem vocale omnium meorum peccatorum credo faciendam esse apud sacerdotẽ, cuius precibus per Christum Dominum nostrum, salutem animæ meae spero me consecuturum. Præterea Pontificem Romanum tanquam primum Episcopum, & pastorem ouium Christi agnosco, ac omnes Patriarchas, Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, quorũ ille caput est, quibus tanquam ipsius Christi ministris pareo, ac obedio.

Hæc

Hæc est fides & lex mea, & populi Aethiopiæ, qui est sub ditione Preciosi Ioannis, quæ fides atque Christi amor, ita sunt apud nos confirmata, ut ea nec per mortem, nec per ignem, nec per gladium, fretus auxilio Saluatoris nostri Iesu Christi, nunquam sim abnegaturus, quam fidem omnes portaturi sumus in die iudicij, antefacem eiusdem Domini nostri Iesu Christi.

Iam his enumeratis, erit nobis explicanda disciplina, & doctrina, ac lex, quæ Apostoli in Sanctis Synodorum libris, & Canonum (quos Manada, atque Abethilis vocamus) nobis præceperunt. Sunt enim ij sanctæ Ecclesiæ legum libri octo, quos omnes Apostoli Hierosolymis congregati, scripserunt. De quibus habita inquisitione, cum quibusdam doctoribus, postquam in Lusitaniam veni, neminẽ repeti, qui horum memoriã teneret. Observationes vero, quas sancti Apostoli nobis in his libris præscripserunt, hæc sunt. Primo oportere nos ieiunare singulis diebus Mercurij in memoriã consilij Iudæorum, quo die ab eis decretum, & consultum fuit, Christum occidendum esse. Præterea ieiunandum esse singulis diebus Veneris, quod in die Christus Iesus crucifixus, & mortuus est, pro peccatis nostris. Et in his duobus diebus preceptum est ieiunare usque ad occasum solis.

H ii Quadra

Quadraginta vero diebus quadragesimalibus, pa-
 ne & aqua ieiunandum iniunxerunt. Septem dici
 ac noctis horis incumbere rebus diuinis. Ex ijs edi-
 ctis quoque tenemur, et sacrum celebrare diebus Mer-
 curij, ac Veneris tempore vespertino, quoniam tunc
 expirauit dominus noster Iesus Christus in sancto
 ligno crucis. Diebus autem Dominicis, omnes v-
 nanimiter ut congregaremur in sacra eade hora ter-
 tia dici ab ortu solis ad legendum et audiendum
 prophetarum libros uoluerunt, atque postea, ut san-
 ctum Euangelium predicemus, sacrum quoque fa-
 ciamus. Præterea nouē dies festos in Christi memo-
 riā celebrādos constituerūt, scilicet, Annūciatōis,
 Natiuitatis, Circūcisionis, Purificatōis siue Can-
 delarum, Baptismi, Transfigurationis, Dominice
 Palmarum, usque ad Octauam Veneris sancti (ut
 vocamur) qui dies duodecim sunt. Ascensōis quo-
 que atque Pentecostes cum suis etiam ferijs. Et ex ho-
 rum librorum præceptis, sine aliquā exceptione a
 festo Paschæ usque ad Pentecosten singulis diebus
 vescimur carnibus, nec per hos dies, usque ad Octa-
 uam Pentecostes ieiunare tenemur, id quidem pro-
 pter maiorem venerationem, & honorem Refur-
 rectionis Domini nostri Iesu Christi. Item volue-
 runt ut diem mortis, & assumptionis Mariæ vir-
 ginis cum omni honore celebrātemus. Præterea
 præ-

præter Apostolorum præcepta quidam Preciosus
 Ioannes nomine Scmen Iacob constituit in honore
 eiusdem beatæ virginis, singulis annis triginta su-
 pra tres dies etiam celebrādos. Deinde propter Chri-
 sti Saluatoris natiuitatem celebrari iussit de vno
 quoque mense diem vnum, qui dies vigesimus quin-
 tus semper est. Constituit quoque ex singulis mensi-
 bus, vnum diem propter sanctum Michaelē cele-
 brandū. Vterius ex indicō Synodorum Apосто-
 lorum, diem martyrii sancti Stephani, ac aliorum
 martyrum celebramus. Ex institutione quoque A-
 postolorū celebrare tenemur duos dies, scilicet Sab-
 bati & Dominici, in quibus non licet nobis aliquā
 rem facere, ne minimam quidem. Diem vero Sab-
 bati ob id, quod deus in eo mundi perfecta creatio-
 ne quiescisset, seruamus, quæ ut vocari voluit, San-
 ctum sanctorum, ita plane videretur contra eius vo-
 luntatem & præceptum fieri, qui cælum & terram
 potius, quam suum verbum perire vult, si cum magno
 honore, ac religione is dies non celebra retur, præ-
 ferim cum ipse Christus non ad soluēdum legem,
 sed ad implendum venerit. Quapropter non ad im-
 mitationem Iudæorum, sed iussu Domini nostri
 Iesu Christi, et Sanctorum Apostolorum eum ser-
 uamus, quorum Iudæorum gratia in nos Christia-
 nos translata est. In quo die Sabbati, excepto tem-
 pore

pore quadragesimali, carnes semper comedim⁹. Id tamen in regno Bernagae, ac Tigri Mahon nō seruatur, quorum duorum regnorum indigenae ex veteri consuetudine, carnibus in diebus Sabbati, & Dominici quadragesimalibus uescuntur. Diem autem Dominicum, ut ceteri Christiani, in memoriam Christi resurrectionis celebramus. Diē tamen Sabbati ex legis libris, & non ex Euangelio celebrandum esse scimus. Nihilominus Euangelium finem legis, ac Prophetarum esse non ignoramus. In quibus duobus diebus credimus animas piorum defunctorum, in purgatorio minime cruciari. Quam quietem Deus in his sanctissimis diebus, animis concedit, donec inde finito termino suarum poenarum pro facinoribus in hoc seculo meritatum penitus emergant. Ad quas poenas minuendas, ac earum cruciatus tempus attenuandum, elemosynas pro defunctis factas, credimus ipsis animis in purgatorio degentibus maxime prodesse. Ad quarum animarum remissionem Patriarcha nullas dat indulgentias; id ad solum Deum, ac poenarum temporis constitutionem credimus spectare. Nullos quoque dies indulgentiarum Patriarcha concedit.

Ex Euangelij lectione, sex tantum tenemur seruare praecipua, quae Christus ore proprio ita expla-

nauit.

nauit. Esurui, & dedistis mihi manducare, Sitiui & dedistis mihi bibere, Hospes eram, & collegistis me, Nudus & operuistis me, Infirmus, & uisitastis me, In carcere eram, & uenistis ad me. Quae uerba Christus in die iudicij solummodo est prolaturus, quoniam lex, teste Paulo, peccata nobis ostendit, quam legem, excepto Iesu Christo, nemo custodire potuit. Ipso Paulo quoque teste, Omnes ex peccato nati sumus, propter Euae matris nostrae transgressionem, & propter eius maledictionem. Praeterea inquit ipsemet Paulus, nos propter Adam mori, & propter CHRISTI uitam uiuere, qui Christus ob suam immensam misericordiam, nobis haec sex praecipua dedit, ut cum uenerit in sua maiestate, iudicatum uiuos, & mortuos, saluemur. Quibus uerbis, ac praecipuis in ipso tremendo iudicij die, bonis gloriam sempiternam, malis ignem, & perpetuam damnationem denuntiabit. Et quinq; rāta peccata mortalia (ut uocēt) annumeramus, id quidē ex ultimo Apocalypsis capite, ubi dicitur, Fors autē canes, & uenefici, & impudici, & homicidae, & Idolis seruitutes, & omnis qui amat, & facit mendaciū. Itē constitutū est a Sanctis Apostolis, in Synodorū libris, clericos uxores licere ducere, id quidē postj cognitionem aliquam habuerint rerum diuinarum.

Deinde

Deinde inito matrimonio in ordinem presbyterorum recipiuntur, in quem nisi post annum trigesimum nemo recipitur, nec spurij, nec nothi aliqua ratione ad eundem sacratissimum ordinem intro mittuntur, qui ordines a nemine, nisi ab ipso patriarcha dantur. Mortua tamen prima vxore Episcopi clerici aliam ducere non possunt, nisi patriarcha ad id dispensauerit (quod aliquando indulgetur magnatibus propter publicum bonum) nec habere concubinam, nisi se voluerint a sacris abdicare, quod si fecerint, res diuinas amplius tractare non possunt. Et hoc tam stricte seruatur, vt ij presbyteri, qui secundo vxorem duxerint, ne candelam quidem vni Ecclesie consecratam, in manum atterent accipere. Quod si inuentum fuerit Episcopum, aut clericum filium spurium habere, ab omnibus beneficijs ac sacris ordinibus abdicatur, quorum bona, si sine legitima prole discedant, ad Preciosum Ioannem, & non ad patriarcham veniunt. Et id quod presbyteri apud nos vxores possideant, ex Paulo accepimus, qui mauult clericum & laicum nubere, quam vti. Is quoque inquit, oportere Episcopum, virum vnius vxoris esse, & irreprehensibilem, sobrium, parique modo vult esse Diaconos. Atque etiam vt Ecclesiastici perinde atque seculares proprias vxores ex legitimo matrimonio habeant. Monachi tamē vxores

RES NON

res non ducunt. Et tam laici quam clerici vnam tantum possident vxorem, & matrimonium non contrahitur, pro foribus sacre edis, sed in priuatis domibus Paranymphorum. Ex sanctorum Apostolorum constitutione habemus, vt si sacerdos fuerit comprehensus in adulterio, homicidio, latrocinio, vel falsum testimonium tulerit, vt a sacris ordinibus destituitur, ac vt ceteri malefici puniatur. Rursum ex eorum Apostolorum instituto, Si aliquis siue ecclesiasticus, siue laicus cum vxore congressus fuerit, vel in somnis pollutus fuerit, spacio quatuor et viginti horarum templum non ingreditur, nec id quoque menstruatibus mulieribus licet, nisi septimo quoque die a menstruo, id quidem omnibus vestibus ablatis, quibus tempore menstrui utebatur, ipsaque bene lota, atque a sordibus repurgata. Item mulieri parienti masculum, non conceditur venire in templum, nisi post quadragimum diem, parienti vero foeminam, post octogesimalum. Hanc consuetudinem ex veteri lege, ac ex noua Apostolica habemus, quas leges, instituta, ac praeccepta diligenter in omnibus, quatenus fieri possit, obseruamus. Deinde prohibitum est apud nos, ne aut gentes, aut canes, aut alia huiusmodi animalia, in templa nostra intrent. Item non datur potestas nobis ad eundem templum, nisi nudis pedibus, neque licet nobis in ipso templo ridere, obam-

I i bu

bulare, aut de rebus prophanis loqui, nec spuerе,
aut fecrare in ipso tēplo. Quia Ecclesię Aethiopiae
non sunt similes terrę illi, ubi populus Israel come-
dit agnū paschalē, decedēs ab Aegypto, in quo lo-
co Deus iussit eos comedere indutos calciamentis,
& zonis accinctos propter terrę pollutionem. Sed
similes sunt monti Synai, ubi dominus locutus est
Mosi dicēs, Moses Moses, exue calciamenta tua,
quoniā terra, quam pedes tui premunt, sancta est:
Et hic mons Synai patens nostrarum Ecclesiarum
est, ex quo suū acceperūt originē, ita vt Apostoli ex
prophetis, & nouum testamentū a vetere. Pręterea
nec sacerdoti, nec laico, vel alij personę cuius con-
ditionis sit, assumpta venerabili Eucharistia licet
espuerе, a tēpore matutino, vsq; ad occasum solis,
& si spuerit, grauissima poena multatur.

Item in memoriā Christi baptisimi, singulis annis,
oēs in Epiphanijs domini baptizamus, id quidem
facimus nō qd ad salutē spectare credimus, sed p-
pter Seruatoris nostri laudē ac gloriā. Neq; vberis,
atq; refertius spectaculis, iocis, & cęremonijs, vllū
aliud festum celebramus. quoniā in hoc die primo
manifeste apparuit sanctissima trinitas, cū dñs no-
ster Iesus Christus baptizaretur in flumine Iorda-
ne, cū spiritus sanctus in specie columbę sup caput
eius descenderit, et vox de caelo dixerit, Hic est filius
meus

meus dilectus, in quo mihi cōplacuit. Qui spiritus
sanctus apparēs in specie albę columbę, cū facie,
& figura patris, & filij apparuit in vna diuinitate.
Paris modo Christus visus est a sanctis prophetis
p multas similitudines & formas. Primū in specie
arietis albi, propter salutē Isaac filij Abrahę, eoq;
modo nominauit Iacob, Israel & Iacob, Iudā ca-
tulū leonis, cui super alios fratres potestātē tribuit
dicēs, Ad prædā fili mi ascendisti, requiescēs occu-
buiſti vt leo, & quasi leona, quis suscorabit eū? Itē
manifestauit se Mosi in mōte Synai in specie flame
igneę, ostendit se sancto Danieli prophete in simi-
litudine petre. Ezechielī quoq; filio hominis appa-
ruit, et Isaie in forma infantis. Manifestauit etiā se
Regi Dauidi, & Gedeoni in rore sup vellus. Præ-
ter has recensitas formas, in multis alijs visus est a
sanctis prophetis. Tamen tā varję formis fuerit
visus, semper similitudinē patris & spiritus sancti
representauit. Et cū de⁹ etiā creasset mundū, dixit,
Faciamus hoēm ad imaginem & similitudinē no-
strā, & fecit Adam ad suam imaginē & similitudi-
nē. Propterea nos dicimus patrē, filiū, & spiritū s̄
cū, esse tres vult⁹, in vna similitudine et diuinitate.
Habemus quoq; a tēporibus Regine Saba circūci-
sionē, quā ad hūc vsq; diē seruamus. Erat autē huic
Reginę Saba nomē propriū Maquēda, quę more

*Regina Saba
Maquēda*

maiorum colebat Idola. Ad cuius aures fama sapientię Salomonis cum peruenisset, quendam virū prudentem Hierosolymam misit, vt re omni explorata, certior de Regis prudentia redderetur. Quo reuerso, & re explanata, subito se ad iter, Hierusalē versus cōponit. Atq; cū eo peruenisset, pręter multa alia, quibus a Salomone crudita est, legem ac prophetas didicit, eaq; in patriam (facultate impetrata abeundi) proficiscens, in itinere filium, quem ex Salomone cōceperat, peperit, qui vocatus est Meilech, quem ipsa Regina in Aethiopia, vsq; ad vige simum ætatis annum apud se educavit, ac postea ad Salomonem eius patrem remisit, vt ab eo scientiam & sapientiam disceret, quem per literas obserauit, vt filium Meilech coram arca fœderis, testamenti Domini Regem Aethiopię consecraret, ac crearet, neue vltius formę ius regnādi in Aethiopia haberent, vt tum in more erat, sed vt recto tramite masculi in regnum succederent. Qui cum Hierosolymam venit, a patre facile matris postulata obtinuit, ac pro Meilech vocatus est Dauid, quem iam abunde in lege, atq; in alijs disciplinis edoctum, pater Salomon constituit ad matrem remittere, id quidem cum maiore ornatu, Regioque apparatu. Ad quod munificentius conficiendum, comites illi nobiles, ac primorum virorū filios tradidit,

didit, qui ei pro Regio more inferirent. Pręterea decreuit cum eo mittere Azariam principē sacerdotum, filium Sadoch principis quoq; sacerdotum. Quod cum Azarias intellexisset, Dauidem hortatus est, vt ei a patre impetraret potestatem sacrificandi, pro successu itineris, ante arcam fœderis domini. Qua re a Salomone impetrata, Azarias subito tabulas, q̄ secretissime potuit, ad imitationē tabularum fœderis domini dedolare curat. Quibus perfectis, ad sacrificandum se componit, in ipsoq; sacrificio clanculum, atq; mira arte, veras fœderis domini tabulas ex arca surripuit, pro eisq; adulterinas, quas secum portauerat, reposuit, se solo, ac Deo cōscio. Hęc narratio apud nos Aethiopes sanctissima & probatissima habetur, vt ex historia ipsius Regis Dauidis (quę iucundissima lectū est) apparet. Cuius historia liber tantę crassitudinis est, quantę omnes Pauli epistole.

Cæterum cum iam Dauid ad fines Aethiopię peruenisset, Azarias eius tentorium ingressus, id quod semper apud se occultum tenebat, ei reuelat, nempe tabulas fœderis domini penes se esse. Qua re audita, subito Dauid ad tentorium vbi Azarias tabulas fœderis domini habebat accurrat. ibiq; prę nimio gaudio ad exemplum aui sui Dauidis, ante arcam, in qua tabulę erant, incepit saltare. Quo a

suis

Procion Iohannis
Mepi-Origo
Meilech.

suis viso, & re intellecta, omnes pari modo gaudia
 et leticiam ingentē celebrauerunt. Tandē peragra
 ta magna Aethiopiae parte ad suā matrē peruenit.
 Quae statim ei imperiū oīm prouinciarū detulit,
 omnemq; administrandi regni curā in eius humer
 os reclinauit. Et ab eo tēpore serme iam inde vsq;
 in hunc diē elapsis interim bis millenis, sexcentis
 annis, regnum Aethiopiae, recto tramite, de masculo
 semper ad masculū trāsfertur. Et ab his tēpori
 bus legē domini, & circūcisionē seruamus, vt ante
 dictū est. Ab eodem quoq; tēpore hucusq; ministeria,
 quae Salomō filio suo Dauidi ad aulā suam guber
 nandā ordinauit, in eo ordine ac familijs, quo tunc
 tēporis erant, cōseruantur, nec aulica ministeria ex
 alia stirpe deligere fas habet, vel ipse Impator. Insu
 per iussu, & decreto ipsius Reginae Maquedq; mu
 lieres quoq; circūciduntur. Ad id ea ratiōe deducta
 est, vt quemadmodū viri pręputium habēt, eodē
 quoq; modo mulieres etiam quandā glandulosam
 carnē, quam Nympham vocant, in genitalibus ha
 bēt, nō ineptam accipiendo characteri circūcisionis.
 Id quod fit tam in masculis, q̄ in foeminis ad octa
 uū diē, et post circūcisionē masculi baptizantur ad
 quadragēsimū diē, mulieres vero ad octogēsimū,
 nisi aliqua interuenerit cōgritudo, vt op̄ sit festina
 tione. quod si ante tempus constitutū baptizentur,
 infantibus nō licet lacte matris lactari, sed nutritis
 tantum

tantum, id quidem donec matres purificentur.
 Et aqua in qua baptizantur, exorcismis consecra
 tur, & benedicitur, & ea ipsa die, qua pueri bap
 tizantur, venerabile corpus Domini accipiunt, sub
 exigua specie panis. Nos serme prius ceteris Chri
 stianis omnibus, baptismum ab Eunuchō Canda
 cis Reginae Aethiopiae, cui nomen erat Iudich ac
 cepimus, ita vt in Actis Apostolorum traditur,
 quem vna cum circūcisione (quam tum temporis,
 vt prius dictum est, habebamus) sancte & Christi
 ane obseruamus, & Deo adiutore sumus perpetuo
 obseruaturi. Nec quicquam praeter ea, quae in lege
 & Prophetis, & in Euangelio, atq; in libris Syno
 dorum Apostolorum sunt, seruamus, aut admit
 timus, & si quae alia praeter haec recipimus, ea ser
 uantur interim, quod ad ordinem, & pacem Ec
 clesiae videntur spectare, id tamen sine aliquo pec
 cati vinculo. Quamobrem circūcisionem nostrā im
 munda non est, sed lex & gratia data patri no
 stro Abraham est, quam a Deo tanquam signū acce
 pit, non vt propter circūcisionē saluus fieret, aut
 filij eius, sed vt ipsi filij Abrahę, a ceteris nationi
 bus dinoscerētur. Et id quod symbolo circūcisi
 nis latenter ostenditur, eximie seruamus, nempe
 vt corde circūcisi simus. Nec ob circūcisionem
 gloriamur, nec etiam ceteris Christianis putamus
 ob id

ob id nobiliores, nec Deo acceptiores esse, apud quem nulla est acceptio personarum, teste Paulo, qui etiam ostendit nos saluos fieri non propter circumcisionem, sed propter fidem, quia in Christo Iesu nec circumcisio aliquid valet, nec preputium, sed noua creatura. Is autem Paulus non predicauit ad destruendam legem, sed ad stabilendam, qui circumcisus quoque fuit, et ex semine Benjamin. is quoque Timotheum iam Christianum factum ex matre Hebraea, & ex patre gentili natum circumcidit, sciens Deum circumcisionem ex fide, & preputium per fidem iustificare. Et ut ipse ait, factus est omnibus omnia, ut omnes faceret saluos. Iudaeis tanquam Iudaeis, ut Iudaeos lucraretur. His qui sub lege erant, quasi sub lege esset, cum ipse non esset sub lege, ut eos qui sub lege erant, lucrificeret. His qui sine lege erant, tanquam sine lege esset, cum sine lege Dei non esset, sed in lege Christi, ut lucrificeret eos, qui sine lege erant. Et factus est infirmus, ut infirmos lucrificeret, id quod fecit, ut ostenderet non ex circumcisione, sed ex fide nos salutem consecuturos. Vnde cum Hebraeis predicasset, tanquam Hebraeus varijs sermonibus locutus est, dicens, Multisque modis olim Deus locutus est patribus nostris in Prophetis, ostendens eis ex ipsis prophetis, Christum ex semine Davidis secundum carnem

carnem, deinde Christum eis predicauit, cum patribus nostris in tentorijs, in deserto fuisse, eosque in terram promissionis introduxisse, per manum Iosue. Praeterea idem quoque Paulus inibi testatur Christum principem fuisse sacerdotum, ac in nouum tentorium intrasse, quod est sanctum sanctorum, & sacrificio sui corporis, et sanguinis, sanguinem hircorum, ac taurorum, quo nemo accedentium poterat iustificari, aboleuisse, et sic multis modis locutus est Iudaeis, multis quoque ritibus, sancta, et incorrupta fide se a suis coli patitur.

Praeterea apud nos habentur semichristiani pueri illi, quos hic audio Paganos ab Romana ecclesia uocari. Qui quoniam sine baptismo moriantur, semichristiani debent appellari. quoniam filij sacrati sanguinis parentum ex baptismo, et ex spiritu sancto, et ex sanguine domini nostri Iesu Christi nati sunt, ex quibus tribus testimonijs omnes Christiani reputantur. Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, et Sanguis, teste Ioanne in sua prima Canonica, etiam ut Euangelium dicit, bona arbor fert bonos fructus, mala uero arbor, malos. Ideoque filij Christianorum non sunt, ut filij Gentilium, & Iudaeorum, atque Maurorum, qui sunt arbores aride sine aliquo fructu. Christiani autem sunt electi in u-

tero matrum suarum, vt sanctus Hieremias Propheta, & sanctus Ioannes Baptista fuerunt. Insuper infantes Christianarum mulierum, sunt electi, & consecrati ex corporis, & sanguinis domini nostri Iesu Christi communicatione. Nam seminae grauidae, cum assumunt venerabile corpus domini nostri Saluatoris Iesu Christi, infans capiens inde nutrimentum, fit sacratus. Quoniam sicut infans existens in utero, ex eius matris affectibus, contristatur, ac laetatur, sic etiam ex matris nutrimento nutritur. Et vt ipse dominus ait in suo sancto Euangelio, Si quis comederit corpus meum, & biberit sanguinem meum, non gustabit mortem in aeternum. Rursus quis gustauerit meum corpus, & biberit meum sanguinem, erit mecum. Ad hoc Paulus doctor Gentium ait, Vir infidelis iustificatus est per mulierem fidelem, & mulier infidelis sanctificata est per virum fidelem, alioquin filij vestri immundi essent. nunc autem sancti sunt. Quod si ista est, vt filij matris infidelis, sanctificentur in patris fidelitate, multo sacratiores esse debent illi, qui ex patre, & matre fidelibus nati sunt. Ob quam rem longe magis pium erit, vocare infantes, antequam baptizati sunt, semichristianos, quam Paganos. Id quoque dixerunt Apostoli in suis synodorum libris. Omnes qui habent

fidem

fidem, & non acceperunt baptismum, merito possunt dici semichristiani, qui etiam dicunt in memoratis libris, Si Iudaeus, Maurus, Gentilis fidem accipere voluerit, non esset ilico admittendus, sed voluerit cum prius venire ad valuas templi, ibique audire conciones, & verba Seruatoris Christi, vt qui prius ad fidem incitatus, ac quasi arreptus fuit, iugum legis cognoscat, quod cum fecerit, vocari possit semichristianus, quam baptizatus non sit, quemadmodum Euangelium docet, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur. Et est etiam moris apud nos, ut mulieres grauidae ante partus tempus semper confiteantur, ac ut corpus dominicum confesse accipiant. et eae, quae hoc non faciunt, ac puerorum patres, si eas ad id non impulerint, habentur impiae, et mali Christiani.

Præterea sciendum apud nos, confirmationem, et chrisma, siue extremam olei unctionem, pro sacramentis non haberi, nec in usu esse, ut uideo hic ex Romana ecclesia consuetudine fieri. Itæ ex lege Moysi, ac Apostolorum instituto non licet nobis cibos immundos comedere, id facimus ad omnem legis, ac scripturarum obseruationem, quarum octoginta, & unum libros, tam ueteris, quam noui testamenti annumeramus, scilicet ex uetere quadraginta, & sex, & ex nouo triginta, & quinque, quem numerum singulorum librorum

K ii rum

rum computatione expressum habemus ab ipsis Apostolis, quibus libris veteris & noui testamenti nihil addere, nec minuire licet, quanquam Angelus de caelo id nobis persuadere conaretur. Et quae talia auderet tentare, pro anathemate reputaretur. Quare nec Patriarcha, nec Episcopi nostri, pro se, nec in concilijs putant, aut opinantur vllas leges se condere posse, quibus ad mortale peccatum obligari quis possit. In ipsis etiam Synodorum libris constitutum a Sanctis Apostolis est, oportere nos confiteri, atque quam poenitentiam, pro magnitudine singulorum peccatorum, a confessore accipere debemus. Instruunt quoque nos, quomodo orandum, & ieiunandum sit, & charitas exercenda. Praeterea hoc familiarissime vtimur, quod statim ad pedes confessoris, cum peccatum commissum est, accurrimus, & hoc faciunt omnes tam masculi, quam feminae cuiuscumque conditionis sint. Et quotiescumque confitemur, assumimus corpus Domini, & id quidem sub vtraque specie, in pane azymo triticio. Quod si singulis diebus confitemur, singulis quoque diebus accipimus venerabile sacramentum, & id tam apud clericos, quam apud laicos in vtu est. Et sacramentum Eucharistiae non sicut uatur apud nos in templis, vt fit hic apud Europaeos, nec aegroti corpus Dominicum accipiunt, nisi

nisi dum conualuerint, id fit, quoniam omnes tam laici, quam clerici consueuerunt illud, ad minus bis in hebdomada accipere, & omnes idem volentes facere templum accedunt. quippe nemini datur nisi in ipso templo, nec id conceditur Patriarchae, nec ipsi Precioso Ioanni. Vt timoretiam semper vno confessore, nec alium accipimus, nisi eo absente, quo reuerso, ad ipsum redimus. Et confessores omnium peccatorum dant nobis ex Ecclesiae potestate absolutionem, nullo casu Episcopis, aut Patriarchae reseruato, quibus grauissimo. Vtcrius presbyteri non possunt audire confessionem eius, cui confitentur. Praeterea presbyteri, & monachi, & omnes Ecclesiae ministri, apud nos suo labore viuunt. Quippe ecclesia nullas habet decimas, nec accipit, habet tantum prouentus, et agros, quos ipsi clerici, et monachi fodunt, aut sua, aut aliena opera colunt, et nullas alias habent elemosynas. praeter eas, quae gratis in templis offeruntur, pro exequijs mortuorum et alijs pijs rebus. nec eis licet uicatum mendicare, nec a plebe aliquid elemosynarum extorquere.

Item in nostris templis singulis diebus, una tantum celebratur missa, quam sacrificij loco habemus, nec plures ex ueteri instituto celebrare licet. pro qua quaedam missa, nullum precium aut mercedem accipimus, in quo ministerio sacramentum Eucharistiae

stij non ostēditur, vt hic video fieri. inibiq̄ omnes sacerdotes, & Diaconi, Subdiaconi, & templum accedentes corpus domini accipiunt, & nullam p̄ remissione animarum facimus missam, sed mortui cum crucibus, & orationibus sepeliuntur in certo loco, super quos mortuos, præcipue inter alias orationes, initium Euangelij Ioannis dicimus, & sequente die a sepulto mortuo, elemosynas pro eis offerimus, id etiam postea facimus, certis diebus. in q̄bus omnibus epulis funebribus indulgemus. De fide, ac religione nostra diximus. Nunc vero quoniam postq̄ in Lusitania venimus, crebras disputationes, ac cōtentiones cum doctōribus quibusdam, præsertim cum Magistris nostris, Didaeco Ortyño, Episcopo insulæ sancti Thomæ, atq̄ regis Sacelli decano, & Petro Margalho, de delectu ciborum habuim⁹, de hac re aliqui dicere nō erit incongruum. Primum sciendū est nos ex veteri testamento delectum ciborum seruare, qui delectus ab ipso verbo dei constitutus est, quod verbū postea natum est ex Maria virgine, et ambulauit atq̄ versatum est cū suis Apostolis. Id quoq̄ verbum dei semper vitum, integrum, inuiolatum sermonem, ac verbum habuit. Nec id quod olim ex immūdicia prohibuit comedere, postea in aliquo sui Euāgelij loco dixit esse cōmedendum. Id quod

in Euangelio ait, Quod per os intrat, hominem nō coinquinare, sed ea quæ ex ore procedūt, non ea de causa dixit, vt frangeret id quod antea cōstituerat, sed vt refutaret superstitionē Iudeorū, q̄ arguebāt Apostolos, q̄ illotis manibus panē manducarent. Imo nec Apostoli id tēporis, quando versabantur cū Dño nostro Iesu Christo, vnq̄ vsi sunt immundis, nec gustauerūt ea, quæ in lege phibita sunt, nec vllus corū eā transgressus est. Nec ihs t̄pibus, quæ passionē Dñi insecuta sunt, cū Euangelii experūt prædicare Apostoli, vllis apud nos scriptis phari potest, eos edisse, aut occidisse immūda. Verum tñ est Paulū dicere, Oē qd̄ in macello venit, māduca te, nihil interrogātes p̄pter cōscientiā. Postea si q̄s vos vocat infidelium ad cenā, et vultus irre, oē quod vobis apponēt manducate, nihil interrogantes p̄pter conscientiam. Rursus, si quis autē dixerit, hoc immolatū est Idolis, nolite māducare p̄pter eū, q̄ indicauit, & propter cōscientiā, & c. Cū hæc dicit Paul⁹, vt placeret ihs, qui in fide nō erāt admodum cōfirmati, quonā inter hos & Iudq̄os variē cōfurgēbat disputationes ac contētionēs, quas vt sedaret, Christianis nondū satis confirmatis indulgentius morigerabat, & acquiescebat. Id tñ faciebat nō q̄ legē frangere vellet, sed vt plures ita in ceremonijs relaxandis gratificando ad fidem alliceret.

Idem Apostolus quoque ait, Is qui manducat non manducantem, non spernat, et qui non manducat, manducantem non iudicat, quoniam is qui manducat, domino manducat, & qui non manducat, domino non manducat. Quamobrem indignum est, peregrinos Christianos tam acriter, ac hostiliter reprehendi, ut ego de hac re, & de alijs, quae minime ad veram fidem spectabant, reprehensus fui. Sed multo consultius erit huiusmodi Christianos homines, siue Gracos, siue Armentos, siue Aethiopes, siue ex quavis septem Christianorum Ecclesiarum, in charitate, & Christi amplexibus sustinere, & eos sine contumelijs permittere, inter alios fratres Christianos viuere, ac versari, quoniam omnes filij baptismi sumus, & de vera fide vnanimiter sentimus. Nec est causa, cur tam acriter de ceremonijs disceptetur, nisi ut vnusquisque suas obseruet, sine odio & insectatione aliorum, nec commercijs Ecclesiae ob id excludendus est, si peregre in alienis prouincijs domesticos ritus obseruet.

Id praeterea quod in Actis Apostolorum habemus, nepe quo pacto Petrus vidit caelum apertum, & vas descendere quoddam, veluti linteam magnam, quatuor inijs submitti de caelo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpenta terrae, & volatilia caeli. Cui uox dixit, Surge Petre, occide & manduca,

ca,

ca, cui Petrus, Absit Domine, quoniam nunquam manducaui omne commune, aut immundum. Cui vox iterum. Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris. Quod ubi cum tertio repetitis uicibus contigisset, statim illud vas in caelum receptum est. Quibus peractis, spiritus misit eum in Caesarem, ad Cornelium virum piuum, & timentem Deum. Apud quem, loquente Petro, cecidit super omnes, qui uerbum Dei audiebant, spiritus sanctus, quo spiritu sancto accepto, Petrus totam familiam Cornelij baptizari iussit. Quod cum ceteri Apostoli, ac fratres, qui in Iudaea erant, Cornelium esse baptizatum audissent, Petro, quod dedisset baptismum, et uerbum Dei Gentilibus, succensere ceperunt, dicentes. Quare introisti ad uiros praepunum habentes, & manducaisti cum illis? Qui a Petro tota uisione exposita, placati sunt, atque Deo gratias egerunt dicentes, Ergo & Gentibus poenitentiam dedit ad uitam, & recordati sunt uerbi Domini, quod in caelum ascendens dixit, Ite per omnem terram, & praedicate Euangelium omni creaturae, qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, qui uero non crediderit, condemnabitur. Tunc Apostoli ceperunt praedicare Euangelium per totum mundum omni creaturae, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, atque per omnem terram exiit sonus

L i corum

eorum. Et hanc visionem, in qua munda, & im-
 munda apparebant, ita in Aethiopia exponimus,
 munda animalia fuisse populum Israel, immunda
 autem populum Gentilium. Ideo vero Gentiles
 sunt vocati immundi, quod idolorum cultores es-
 sent, & inseruirent operibus diabolorum, quae im-
 munda sunt. Quod autem vox illa dixit, Petre
 occide, id apud nos in hunc modum interpretatur,
 Petre baptiza, & quod dixerit, Petre comede, in-
 terpretamentum habet, ac si dixisset, doce, & pre-
 dica fidem, & legem domini nostri Iesu Christi,
 populo Israel, & Gentibus. Ad haec certissimum
 est nullibi in scripturis reperiri, Petrum, aut alios
 Apostolos immunda occidisse, aut comedisse, post
 hanc visionem. Porro sciendum est, cum scriptu-
 ra loquitur de pane, non intelligendum esse ci-
 bum, nec corporale nutrimentum, sed explicatio-
 nem, ac expositionem Christi, & scripturarum do-
 ctrinae. Cōsultum profecto esset, omnes doctores,
 & praedicatores de hoc linteo, quod ostensum fuit
 Petro, sublimia, & alta docere, & non illa quae infi-
 ma sunt, & quae nihil ad salutem videntur pertine-
 re, ac non inde documenta aucupari, quasi fas & li-
 citum esset nobis immunda comedere, quando ex
 scriptura id minime colligere possunt. Quid quod
 ipsi Apostoli in suis Synodorum libris praecipe-
 runt

rūt nobis ne comedamus animalia suspensa, suffo-
 cata, lacerata, neque femesa ab alijs bestijs, nec san-
 guinem. quoniam dominus amat mundiciam &
 sobrietatem, & odit gulam, & immundiciam, Et
 plurimum etiam eos dominus diligit, qui absti-
 nent a carnibus, & multo magis eos, qui ieiunant
 pane, & aqua, & herbis, vt Ioannes Baptista ere-
 mita vltra Iordanem fecit, qui semper vltus est her-
 bis. Et Sanctus Paulus eremita, qui octoginta
 annis semper ieiunans, commoratus est in deserto,
 atque Sanctus Antonius, & Sanctus Macarius, ac
 plurimi alij filij eius spirituales, qui nunquam gu-
 stauerunt carnes. Ideoque fratres mei, non opor-
 tet nos contemnere, neque insectari proximos nos-
 tros, quoniam Iacobus ait, Qui detrahit fratri,
 aut iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudi-
 cat legem. Paulus quoque docet, melius esse
 vnumquemque viuere contentum suis traditioni-
 bus, q̄ cum fratre Christiano de lege disputare.
 Rursus non plus sapere, q̄ oportet, sed sapere ad
 sobrietatem, & vnicuique, sicut Deus diuisit men-
 suram fidei. Quapropter indecens est, cum fra-
 tribus de lege, aut de delectu ciborum disputare,
 quod esca nos non cōmendat deo. praefertim cum
 ipse Paulus Apostolus dicat, Nec si manducaueri-
 mus abundabimus, nec si non manducauerimus,

deficiemus. Itecirco altiora, & ecclestem tibi que-
ramus, & has infimas & manes disputationes o-
mittamus.

Hæc omnia que de traditionibus scripsi, non ad
disputationem, nec cōtentionem scripsi, sed ut me-
os quatenus fieri potuit, protegerem, ac defenderē
contra acerbissimas multorum reprehēssiones, qui-
bus nulla fuit reuerentia, quo minus potentissimū
Preciosum Ioannem, ac noscius subditos conti-
eius profcinderent, ac Iudæos, & Mahumetanos ap-
pellarent, eo quod circūcisionem seruamus, & Sab-
batum sanctificamus, ut Iudæi. Deinde quod velu-
ti Mahumetani, ad occasum solis vsq; ieiunamus,
id hominem Christianum minime decere asseren-
tes. Id quoq; acerbissime obijciunt sacerdotum
coniugia, ut laicorum licita esse apud nos. Præte-
rea nec id sine morfu omittitur, q; primo bap-
tismo, quasi dissig, singulis annis rebaptizamus, qd̄
præter viros, etiam mulieres circuncidantur, mo-
re nec apud Iudæos quidem recepto. Deniq; quod
delectum ciborum sanctissime obseruatum volu-
mus. Postremo, quod infantes, qui ante baptismū,
Pagani vocari solent, semichristianos nūcupemus.
Quibus obsecrationibus coactus sum talia dice-
re, ut nostros purgarem ab huiusmodi calumnijs,
& ut Doctores sacre Ecclesię Romanæ, redderem
nobis

nobis affabiliores. A quibus, nescio q̄ pie mihi in-
terdictum est sumere corpus Dominicum, postquā
in Lusitaniam veni, quod spacium est septem an-
norum, & (id quod non sine dolore, ac lachrymis
dicam) reputor inter fratres Christianos, tanquam
Ethnicus, & Anathema. De quibus rebus ille, qui
omnia veperat, videat, cuius iudicio oīa cōmitto.

Ego autem non sum missus a potentissimo do-
mino meo, Imperatore Aethiopum, ad Romanū
Pontificem, & Serenissimum Ioannem Lusitanig
Regem ad disputationem & contentionem rixas,
sed ad amicitiam & societatem contrahendam, nō
autem ad traditiones humanas, vel augendas, vel
diminutendas. Sed ut de erroribus Arij principis
hereticorum diligenter exquirerem, & intelligerē,
an Europęi Christiani cum nostris, ad huius ho-
minis opiniones deuincendas, cōuenirent. Propter
cuius errores Niceę, sub Iulio Papa congregatum
fuit concilium trecentorum, octodecim Episcopo-
rū. Ac deinde ut scirē, an id apud Europęos Chri-
stianos seruaretur, quod Apostoli in suo Synodo-
rum libro præcipiunt, scilicet ut singulis annis bis
in Ecclesia Christi concilium celebraretur, in quo de
rebus fidei rationem habendam statuerunt. Quo-
rum primum voluerunt cogi ad festum Penteco-
stes, secundum, decima die Octobris.

Deinde

*Concilium bis singu-
lis annis celebran-
dum sicut a Apo-
stolo synodus*

Deinde ut intelligerem, quomodo inter nos conueniret de erroribus Macedonij, cuius causa, sub Damaso Papa congregatum fuit Constantinopoli concilium centum quinquaginta Episcoporum. Preterea de erroribus Nestorij, propter quem sub Celestino Papa congregatum fuit in Epheso concilium ducentorum Episcoporum. Postremo ut etiã scirem de quareo ac magno concilio Chalcedoniensi, in quo propter errores Eutychis, congregati fuerunt sexcenti, triginta duo Episcopi, quo tempore Pontificatum obtinebat Romanum S. Leo, ex quo concilio varijs disceptationibus habitis, & nihil ad concordiam Ecclesie constituto, atque re infecta, omnes discesserunt, vniuscuique suam retinens opinionem. Quarum Synodorum libros, & aliarum, quae postea celebratae fuerunt, potentissimus Dominus meus Aethiopum Imperator, penes se habet, & de hac zizania, quam aduersarius veritatis Diabolus seminavit inter Christianos, Dominus meus plurimum dolet, vna cum omnibus suis subditis Christi fidelibus. Nostri certe ab exordio primitiuae Ecclesiae Romanum Pontificem, ut primum Episcopum agnouerunt, cui etiam hodierno die, ut Christi vicario paremus. In cuius curia frequentissime essemus, nisi obstarent magna itinera intervalla, ac multorum Mahumetha-

thanonũ regna interiecta, quae transitũ impediunt, ita ut susceptis maximis periculis, nihil tamen efficias. Quis prudẽtissimus, & inuictissimus Rex Emanuel felicitis memorię, qui primus nõ sine caelestini numine itinera Orientaliũ Indiarũ suis nauigationibus aperuit, magnã spem praebeuit, id in posterũ comodius futurum. Is enim superato Oceano Rubrũ mare suis classibus edomuit, nihil deterritus magnitudine sumptuũ, quo et Christi fidẽ augetet, & ad vsum nostrę amicitiae, quasi viã patefaceret, & id quonã iam factum est, et vtraque Gens alterius opibus uti potest, breui speramus fore, ut ab Lusitanis, vna cum nostris, armis omnes Mahumethani, caeterique Ethnici, ex toto mari Erythraeo, ac vniuersa Arabia, Perside, ac India depellantur. Itudẽ & illud futurum confidimus, pace inter omnes Europaeos Christianos composita, ut etiam ex Mediterraneis locis, Ponto, aliisque prouincijs, inimici Crucis prosligantur, ut sit iuxta Christi verba, super facie terre vna lex, & vnũ ouile, & vnũ pastor. Cuius rei oracula duo habemus, alterũ ex prophetia, S. Ficatoris, alterũ ex sancto Synodacrotamata, nato in extremis Aegypti cauitibus, quorũ neutrum ab altero dissentit. Et ex quo Dñs meus potentissimũ, legatos serenissimi et prudentissimi Regis Emanuelis accepit, videtur fides oraculorum, ad eua-

ad eucta properare. Certe iam inde noster princeps nihil magis cogitat, consilijque, & armis, meditat, q̄ vt Mahumetani de facie terræ deleantur. His de causis, alijsque, quas coram serenissimo Rege Ioñe Emanuelis filio exposui, istuc missus sum a domino meo potentissimo, non ad friuolas, & inanes disputationes. Atq; vtinam instituta, atque conatus Principis nostri, pro quibus legatus sum, Deus optimus, maximus ad finem optimum, & ad suam gloriam perducatur. A M E N.

His omnibus explicatis, obiter & breuissime aliquid de statu nostri Patriarchæ, ac Imperatoris exponam. Primum sciendum solenni ritu Patriarcham nostrum ab Hierosolymitanis Monachis nostris, qui ibi apud sepulchrum Domini habitant, suffragijs creati, idq; hoc modo. Vita defuncto Patriarcha, statim Imperator noster Preciosus Ioannes nuntium aliquem expeditū mittit Hierosolymam ad Monachos ibidem agentes, vt dictum est, qui nuntio accepto, ac muneribus, quæ Imperator Dominus noster ad sanctū sepulchrū dono mittit, continuo alium Patriarcham suffragijs plurium eligunt. Sed fas non est alium, q̄ Alexandrinum eligere, ac moribus incorruptum.

Quo creato, suffragia sua obliquant, caq; legato,

qui

qui ad id venit, in manibus tradūt. Is statim Cæsarum contendit. quo ubi uentum est, Patriarchæ Alexandrino, qui ibi semper sedes habet, creationem illā legendam porrigit, Cognito autem, quæ ex Alexandrinis delegerunt, uirum tantis honoribus destinatum, cum legato in Aethiopiā mittit, qui ex ueteri instituto Monachus ordinis dui Antonij eremite debet esse, cum quo in Aethiopiā confectim nuntius proficiscitur. ubi cum magno gaudio, & honore ab omnibus excipitur. In quo negotio aliquando annus unus, & alter trāsitur, interimque Preciosus Ioannes de prouentibus ipsius Patriarchæ pro libitu dispensat. Precipuum aut Patriarchæ officium est, sacros ordines dare, quos nemo, ipso excepto, aut dare, aut auferte potest. Cæterum nullum Episcopatum, aut Ecclesiæ beneficium in vllis confert. id solum ad Preciosum Ioānem spectat, qui omnia pro suo arbitrio dispensat. Mortuoque Patriarcha, cuius ditiones, ac preuentus amplissimi sunt ex solido omnium illius bonorum fit hæres. Est præterea Patriarchæ munus, excommunicationibus aduersus contumaces procedere, quarum tam arcta obseruatio est, vt præuicatori poenæ perpetuæ mediæ vsque ad mortem infligatur. Indulgentias nullas dat, neq; concedit. Nec pro vllō delicto, quantū

M i cuncq;

*Excoꝛdationes
nra obseruatio*

unq̄ magno, cuiquam sacramenta Ecclesię interdicuntur, nisi tantum propter homicidia. Ipsum nomen patriarchatus, nostro idiomate Abunna dicitur. Ceterum qui nunc hoc solum tenet, proprio nomine, quod ex baptismo accepit, Marcus vocatur, vir centum annorum, aut ultra. Scindum etiam apud nos Calendis Septembribus annum incipere, qui dies semper incidit, in vigiliam Ioannis Baptistę. Reliqui dies festi, vt Natalis D. Paschę, aliq̄ue dei incepti eodem tempore, apud nos celebrantur, quo in Ecclesia Romana. Id quoq̄ dissimulante prætereundum non est, apud nos diuum Philippum Apostolum, Euangelium & fidem Scruatoris Christi prædicasse. Quod si libeat soscitari de agnomine nostri Imperatoris, is sibi persuasum habeat, illum perpetuo appellari Præciosum Ioannem, & non Presbyterum Ioannem, vt hic falso passim uctat. Scribitur enim nostro sermone his characteribus ܡܟܝܘܢܐܝܘܢ : qđ sonat Ioannes Belul, hoc est, Ioannes Preciosus, siue Ale⁹, et i Chaldaica lingua sic scribit̄ ܡܟܝܘܢܐܝܘܢ : qđ quod est Ioannes Encor, id si interpreteris, etiam Ioannis Præciosi, siue Alti significatum habet, nec est nominandus, vt Matheus falso indicauit, Imperator Abesynorum, sed Aethiopum. Matheus enim

enim, quoniam Armenius erat, non poterat res nostras perspicue scire. præsertim eas, quæ ad fidem spectabant. Itcirco multa coram prudentissimo felici memorie Rege Emanuele exposuit, quæ minime apud nos habentur. Id autē fecit nō quod mentiri uoluerit, quippe vir bonus erat, sed quod in rebus religionis nostræ non admodum erat edoctus.

Regnorum autem & Imperij successio, non is filium maximum natu transmittitur, sed ad eum, in quem pater id conferre uult. Et is qui modo Imperium tenet, ordine nascendi tertius est, quod pia quadam reuerentia emerunt. cum enim filij a patre moribundo, in regis solij sedere iuberentur, ceteris id facientibus, solus id facere recusauit, absit, inquit, id mihi tribui, ut in cathedra domini mei sedes. Qua pietate a patre circumspicte, ei regna ac imperium tradidit. vocatur is autem Dauid. Cui⁹ imperij ditiones tam Christianorum, q̄ Ethnicorum miræ amplitudinis sunt. In quibus multi Reges, & reguli, comites, barones, ac proceres, multaq̄ nobilitas inest, ad eius mandata obtemperatissima. In cui⁹ omnibus ditionibus, nulla præter peregrinam habetur moneta. Aurū uero, & argentū pōdere datur, ac accipit. Oppida & ciuitates apud nos permultæ sunt, sed nō tales, quales hic in Lusitania

tania videmus, id magna ex parte inde venit, quod Preciosus Ioannes semper in castris, & tentorijs versetur. Quae consuetudo ideo recepta est, ut Nobilitas continet, & perpetuae, se in rebus militibus exercent. Nec illud praeterendum videtur, nos ab omnibus lateribus circumdatos esse, ab hostibus nostrae fidei, cum quibus crebro confingimus, semper secundo Marte vsq, quas victorias numinis auxilio imputamus.

Ius autem scriptum, apud nos in vsu non habetur, nec litigantium querelae libellis, sed ore peraguntur, id sit ne lites auaricia iudicum, & patronorum, in longum protrahantur.

Id quoq, admonitione dignum videtur, Mattheum non fuisse ab Imperatore nostro Dauide missum, ad inuictissimum, potentissimumq, Regem Emanuelem, felicitis memoriae, sed ab Regina Helena vxore Imperatoris, cognomento Manus Mariq, qui huius Davidis, de quo loquimur, auus fuit, quae tunc temporis ob tenellam Davidis aetatem, regnorum gubernacula administrabat, mulier haud dubie prudentissima, & sanctissima. Eadem ista Helena duos composuit libros sermone Chaldaico, vt erat doctissima. Quorum vnus dicitur Enzera Chebaa, id est, Laudate Deum in organis, in quo de trinitate doctissime disputat, & de ma-

tris

tris Christi Mariae virginitate. Alter vocat Chedale Chaay, hoc est, Radius solis, in quo acutissime de lege Dei disceptationes habet.

Omnia haec de fide, religione, ac patrie nostrae statu, ego Zaga Zabo, quod gratia patris interprete tatur, Episcopus, & sacerdos, ac Bugana Raz, nepe miles, ac Prorex prouinciae, quae Bugana dicitur, nec tibi in Christo filiolo meo charissimo Damiano petenti, nec vlli homini talia flagitanti denegare potui, aut negare licuit duabus de causis. quarum prior est, quod in mandatis habeo a potentissimo domino meo Precioso Ioanne Aethiopum Imperatore, omnibus me interrogantibus de fide, religione, ac prouincia nostra, ne quid clam haberem, sed ex fide veritatem rerum, scriptis, & verbis exponerem. Secunda quod opere precium existimare, mores, ritus, instituta nostra, & locorum situs in publicam notitiam venire. Quas res nemini ad hunc vsq, diem scripsi, nec verbis exposui, non quod ad id laboribus meis parcere vellem, sed quod nullus Christianorum hominum, postquam in Lusitaniam veni, a me talia cognoscere appetiuit. De qua re non potui, nec possum satis mirari. Te vero quem rerum nostrarum cupientissimum multis argumentis iudico, per Christi plagas, ac crucem oro, vt hanc nostram fidei, ac religionis confessionem, in linguam

Lati

Latinam conuertas, vt per te liceat omnibus pijs Europæis Christianis, ritus, ac integritatem morum nostrorum intelligere.

Porro si tibi inter tuas peregrinationes Romanam petere contingat, tunc nomine meo Pontificem, ac venerandos Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, ceterosque bonos Christiani cultores, per Iesum Christum, in osculo pacis salutes, petatque ab ipso Pontifice, vt ad me remittat Franciscum Alvarez, litteris illis suis instructum, quibus Domino meo potentissimo Aethiopi Imperatori respondeat, quo tandem in patriam redeam, meosque lares inuisam, nimium enim diu hic detentus fui, vt ante obitum meum, qui ex nimio senio, pro sonbus est mandata perfectam. reliquias deinde virg. transacta hac legatione Deo consecrem, diuinisque rebus totus vacem. Ceterum te oro, si aliqua in nostris scriptis non fuerint fati composita, aut ordinata, vt ipse tu id ad phrasim latinam coarctes, sed ita, vt nihil de sensu immutes. Postremo te obsecro, vt inter vertendum exquiras diligenter, vetus, & nouum testamentum, vt intelligas ex quibus locis meas autoritates excerpti, quo certius veritas. Quod si omnia non fuerint tam feliciter tractata, si forsitan aliquis euolus, aut scrupulosus exigat, id condonandum

erit inopia, & penuria librorum Chaldeorum, quos penes me non habeo, quos enim habui, iniquitas fortunæ in itinere perdidit. Quamobrem destitutus omnium librorum auxilio, nihil, nisi quod recēs memoria adferebat, dictare potui, sed ea omnia certissima fide. Vale filiule in Christo dilectissime. Vlyssipponē, vigesimo quarto Aprilis, Anno salutis nostræ millesimo, quingentesimo, trigésimo quarto.

Postquam hæc omnia scripsi, venit mihi in mentem locus ille, vbi dico Christum descendisse ad inferos, pro anima Adæ, atque pro anima ipsiusmet Christi, quam ipse Christus acceperat ex sancta Maria virgine matre sua. De qua re habemus testimonium verissimum, in libris, quos regiminis vocamus, quos Christus Iesus Seruator noster Apostolis tradidit, in quibus habentur hæc verba, quæ mysteria doctrinarum appellantur. Quorum autoritate, & testimonio, omnes sine vlla hesitatione, in hac sententia versamur. Ego tamen postquam in Lusitaniam veni, deprehendi Theologos diuersa tradere, contra nostrum omnium opinionem, quæ tam certa est, vt non hoc solum, sed etiam omnium hominum animas, ab Adam profuissse asseramus, & vt caro nostra est ex semine carnis Adæ, ita quæ anima nostra, quasi lucerna in aia Adæ accensa,

DAMIANI A GOES

sa originem suam, & naturam ex Adam trahit.
Ex quo apparet nos omnes semen esse Adæ ex carne & anima.

Hæc characteribus, manu propria
ipsius Oratoris omnia supra scripta,
subsignata erant.

+

ⲛⲧⲛ : Ⲙⲁⲛ : ⲁ.ϥ : ⲛⲧⲛⲧⲧ : ⲛⲧ : ⲛⲛⲛⲛ :

ⲡⲁ : ⲁⲛⲛ : ⲛⲧⲛⲧⲧ : ⲛⲛⲛⲛ : ⲁⲛⲛ : ⲁⲛⲛ ⲛ :

ⲛⲧⲛⲧⲧ.

DEPLO

RATIO LAPPI.

anz Gentis, Damiano

a Goes autore.

NON indignum puto Pontifex Maxime, in
calce huius nostri opusculi, quoniam ad fidem,
& unionem Ecclesiæ hæc quoque spectant,
Ioannis Magni Gothi, Archiepiscopi Vpsalię in
regno Suetiæ (vt ab eo ad miserandam Lappianã
gentem veniamus) aliquam mentionem facere.

Is autem Ioannes Magnus Gothus, vir est optimis
parentibus, ac diuitibus natus, sacrarum literarum
non vulgariter peritus, probitate vitæ spectatissimus.
Ecclesię Romanę ita addictus, vt eius causa amplissimum
Vpsalię archiepiscopatu cum prouentibus plus minus
quadraginta millium aureorum in singulos annos, vna
cum fundo paterno amiserit, cuius dignitatis, ac bonorum
iactura, ab fluctibus fortunæ agitato, in Prussia, Gedani
diu tenuiter victitans delituit. Vbi (interim quod mihi
regis mei negotia in illis Germanię partibus tractanda
erant) cum eo, ac cum Olao Magno Gotho eius fratre,
indissolubilem contraxi amicitiam. Hos inopinata postea
Vincentiæ re-

N i per

pei multo tenuius, q̄ antea degentes, quem locum
 ex illis vltimis terrarum oris, propter promulga-
 tum Cōcilium, ex quo non nihil spei sibi, ac suis ca-
 lamitatibus conceperant, adeundum esse propofue-
 rant. Concilio tandem intermisso, ij boni viri tam
 a suis facultatibus plane destituti, quibus dum am-
 pliores essent, sepius in Aquilonaribus illis parti-
 bus, pro Romana Ecclesia pugnaverant, & adhuc
 (si res successisset) pugnaturi essent, Venetias emi-
 grāt, vel aliena liberalitate, vel suis laborib⁹, præ-
 fertim docendo, ac instituendo, victum quaesituri,
 nullis enim alijs subsidijs niti poterāt, nisi quod in
 numinis auxilio totam spem reposuerāt. quo cum
 peruenissent, solum ab Hieronymo Quirino Pa-
 triarca Veneto, in ipso Patriarchatu humanissi-
 me accepti hospitantur, vbi ad hunc vsque diem di-
 latū Conciliū expectantes hērent. Sub huius Vpfa-
 liensī Archiepiscopatu, pars illius vasię Lappianę
 prouincie habetur. Cuius indigenę Christi Ser-
 uatoris nostri leges minime norunt, id quidem vt
 a multis, tum bonis, tum fide dignis viris, dum in
 illis prouincijs versarer, ob turpissimū Prælatorū,
 & nobilitum quæstum, ac auariciam accidere intel-
 lexi. Nam si Christiani essent, liberi essent ab illis
 vectigalibus, & tributis, quib⁹ ipsi, vt Ethnici mul-
 tantur, nobilitas contra cum Episcopis distet.

Vetāt

Vetāt igitur eos Christianos fieri, ne subditi suau-
 iugo Christi, aliquid lucelli eorum tyrannidi, et ra-
 pacitati subducant, & aliquid ex vectigalibus de-
 crescat, quibus gens illa miseranda, ab ipsis Monar-
 chis, turpiter & insatiabiliter premitur et torquet.
 qui impatiētissime ferūt, si illi Christiani facti, nō
 longe plus vectigalium ipsis penderent, q̄ ceteri
 Christiani suis principibus pendūt. ac prouide de-
 formem istum, & sacrilegū quæstum fidei, ac reli-
 gionis Christianę, cōtempna tot animarum salute,
 anteponunt, vere habentes clauis, quibus nec ipsi
 intrant, nec alios intrare sinunt. Auariciam sane
 inexplicabilem, & impietatem intolerabilem, ac a-
 pijs pectoribus, armis, & scriptis, deniq; totis vi-
 ribus expugnandam, quam proculdubio sepitam
 hoc tempore habuissimus, si hic bonus vir in pristi-
 num suum honorem restitutus esset, nihil: nām ma-
 gis cupit, nihil acrius meditatur, q̄ quo pacto hæc
 gens ad Christi fidem reduci possit, nihil scibitius
 deplorat, q̄ quod se autore (id quod sæpe animo
 voluerat) hęc miserādę pecudes adhuc ppter impiā
 religionē, per Christianam fidē Christi oues factę
 non sint, nec tē queritur se ab Archiepiscopatu, vel
 bonis auitis depulsus, q̄ q̄ careat nervis, auxilio,
 & facultatibus, quibus hanc Lappianam plagā, et
 medicari, & sub Christi iugū mittere, et Romanæ

N ii Eccle-

Ecclesię coniungere possit. Id quidem postea mihi sepius per literas confirmauit, quibus nondum ipse placat⁹, aere huius negotij, in fine illius primæ Preciosi Ioannis legationis (quam ipsi Ioanni Magno Gotho consecraui) mentionem feci, ne tū quidem mihi ipsi in hoc negotio satis feci, sed cum Erasmo Roterodamo meis literis egi, vt causam istius rei scriptis commendaret. Postmodum in illius contubernio agens, quod mihi cū eo Friburgi Brisgoiæ, ad quinque menses fuit, præsens cum præsentibus verba super eodem negotio feci. Quibus rebus impulsus, constituerat de hac re iustum volumen emittere. mortis tū interuentu, operis materia, quæ iam congefferat, dissoluta est. Nihilominus in suo Ecclesiaste tam nefandam impietatem nõ obtulit, quæ sane talis est, vt omnes Christianos, quibus potest, & doctrina a deo concessa sunt, possit quodammodo reos facere, & ab eis in vltimo iudicio, coram iusto Christo iudice vindictam petere.

Videant iam Christianorum Monarchæ, quam rationem, quem calculum tantarum perditarum animarum, in nouissimo die ad Christi tribunal, vbi nec gratiæ, nec indulgentiæ locus est, nec blandimenta, nec assentationes recipiuntur, reddituri sint. Tu tamen Pontifex Maxime is iam solus es, qui huic morbo mederi potes. Tu iam is es,

qui

qui huic Genti vias domini demonstrare potes, & vt recte in his ambulent, dirigere. Tu solus eas de inferno inferiore redimere valebis. per te paruulis Christū accedere licebit, & in virtute dexterę tuę a dæmonum catenis, ac insidijs liberari, & copia Christi in hoc, & in alio seculo redẽptione frui. Vide quam palmam obtinebis, si messis illa multa, te operario in horreum Christi comportetur. Nec dubium est, quin comportabis, modo incipias. Sunt hodierno die cum Gostauo Suetiæ, & Gothiæ rege aliquot Magnates, ab ecclesia Romana recisi. Sunt in ipsis quoque regnis, qui omnino ex diametro dissentiunt, possis ad vtrosque literas pro tua dignitate, & pastoralis officio dare. eosque per Christi plagas (hunc enim omnes, quæquam ab ipsa Romana Ecclesia dissentiunt, filium dei, & Seruatorem nostrum fatentur) obtectari, vt hanc orientalem, & occidentalem Lappiam, cum Fimarchia, Scricinia, & Biarmia amplissimis provincijs, quarum maior pars Christum non nouit, ad eius suauissimum iugum venire permittant, ab eisque tantum aucupentur, & extorqueant, quantum alij Christiani principes, a suis subditis, vel iure postulare, vel precarijs exactiõibus obtinere consueuerunt. Ad id non tantum literę, sed viri quoque docti, & sanctitate vitæ probati mittendi videntur,

tur,

tur, ut hæc provinciæ, Romane Ecclesie per Christi fidem coniungantur. Quibus per te vna cum Aethiopia gente, ad veram Christi legem adductis, & si populi irascantur, Dominus sedens super Cherubim regnet, & terra moveatur, ipsa exultet, & insule multæ latentur. Vale Pontifex Maxime in Christo Iesu, AMEN.
Ex Louanio Cal. Septemb. Anno, M. D. XL.

Quamuis nomen illi chartæ superetur, hæc de Lappi breviter adijcere volui.

LAPP^{IA} mari Botnico interiecto in orientalem, & occidentalem danditur, cuius aqua extremis, Turma est. Ab oriente la cum alium tangit, ad septentrionem versus provincias complectitur, ad magnum se extendit. ad occidentem Islandiam respiciens, parti Norvegiæ est contigua. ad meridiem, ab altera Norvegiæ parte, Sæmia, Finlandia ac ab utroque Boemia circumitur. Lappia enim orientalis Ecclesie Domini Andreæ in gradibus elevationis poli octogesimo quarto habet, quæ magnifico & sumptuoso templo, ac doctis, & sacrorum literarum eius dicitur ornata. Ecclesie hæc Archiepiscopo Upsalensi obedit, & obtemperat. sub cuius ditione sita est. Nihilominus eius circumiciæ, siue incircæ, siue acutina Prælati, & Magnatum (ut dictum est) Christi non agnoscunt. Lappia latine sermone interpretatur inepta, siue seorsus provincia, nomen suo inditum inde, quod ex nimio & inuerso frigore, solam tanquam stupidam, minime apum sui, nec ad recipiendam, nec ad procreandam fruges. Indigene istius provinciæ, nervosi, & medicis istius nature sunt, nare dexteri, & ægiles in arduis, & sagittis utendis. quæ artem iaculandi ab incantibus sic exercent, ut pueri a scopo errantes ciuius non dent illi per, donec in eam recte signatam dirigat. Pellibus vest

inlegitè ceteris loco vestit præcipue vellitur, quos se a frigore istius natura iuuant. quod ita etiã pari assuescunt, ut diu opus sit, id sine aliquo pelliculæ munimine experire ualeant. In tabernaculis habitant, nec domus eis alium usum sunt, quippe sæpius hinc inde migrant. Aliam a mundi rationem & uentationis, accipiunt, & pfectionis non habent, in quibus plurimum præstant. Isti enim provincia illa starum rerum feracissima. Agri non colunt, nauiculis utuntur sine aliquo stipendiis, quibus, piscibus arte excicantur, ac pelibus omnibus ad nicinos nauis utuntur, per uentationem tantum Tronit & pecunia, nullo sermone adhibito, sed solis uentibus agunt, accipiunt. Id solum accidit ob lingue barbaræ, & asseritatem, quæ a nicinis mallo pectus intelligitur, aliquam in suis per uentationibus siquæ, & expertissimi sunt. Gens bellicosa, & animosa est. Loco equorum utuntur diu melibus, quæ Rangii suo sermone uocant, magnitudine & colore æquæ, ligulæ lepidæ formam, atque cornua ceruorum habentibus, sed carnae lanae quæ cooperiuntur, & humida, & ramis rariæ ceruicæ ipsi uolunt. sunt hæc tunc sunt uelocitatis, ut spatio xxi. horarum uelocitatem ad xxx milia ariæ Germanicæ præcipit. In quibus prægressa, uito uel celeri, ex uentibus arduorum aytatione, ad instar uicæ collisuntis crepusculum audire.

Religio istius gentis est, & ignem, & statua lapideæ pro deo habere. Ex quibus re. animæ eius mane occurrente, totius diei curam non uideant, & arguantur. Maritimanum obseruant, & mare sunt & elotypti. Incantamenti sui pollent, ut inter multa alia dicitu mira, quæ præteritatis, nauis in medio cursa retineant, sic ut nullam uentorum auocari possint. Quod mæden solo uirgineum excremento furis nauam ac transitus dicitur, curatur, a quo spiritus illi, ut ab inuisis accipi, natura abhorret.

Fini.

ERRATA.

A. facie 5. uersu 7. pro ipso, eius. B. fa. 6. lin. 15 pro beb donandeb, babel mendel. C. f. 6. l. 11. p. 10. ius. H. fa. 3. lin. 7. Episcopi ut dicitur. I. facie. 7. lin. 7. pro ludib Indich. K. f. 2. l. 12. ex Romane Ecclesie consuetudine. Ibidem fa. 6. l. 1. ultima, id uero quod M. fa. 1. l. 24. pons perperne inclue.

